

Poslovili smo se od tov. Gašperja ki nam bo ostal vzor v vsem našem delu in boju

Sele sedaj, ko smo ga zgubili, se začnemo prav zavedati, kaj nam je bil tovariš Karel Prušnik-Gašper, ki ga je smrt nenadoma iztrgala iz naše srede, ko je bil še poln življenjske volje in idej ter načrtov za delo v korist slovenskega ljudstva na Koroškem, v korist zblizevanja in sožitja obeh narodov v deželi, v korist sosedstva med Avstrijo in Jugoslavijo, v korist lepšega jutrišnjega dne človeka, v korist miru in pravice na svetu. Kajti tem idealom je veljalo njegovo življenje: delo revolucionarja in narodnega delavca, borba legendarnega protifašističnega partizanskega borca. Besede zahvale, ki smo mu jih izrekli ob slovesu, so bile le skromno priznanje za njegov neprecenljivi prispevek; oddolžiti se mu hočemo s tem, da bomo v njegovem smislu nadaljevali, dograjevali in dopolnjevali vse tisto, kar je on delal in snoval do svojega zadnjega srčnega utripa.

nizacij in tudi nekdanji soborci iz raznih krajev Slovenije. Izkazali so mu poslednjo čast, kakor so se mu poklonili govorniki, ki so še enkrat orisali njegovo življenjsko pot ter osvetlili njegov prispevek v delu in boju za uresničevanje idealov, ki jim je veljalo vse njegovo življenje. V slovo mu je zadonela tudi pesem — narodna koroška, slovenska, borbena partizanska in uporniška pesem — ki so jo zapeli združeni mešani pevski zbor (pod vodstvom Hanzija Kežarja), mešani pevski zbor SPD „Gorjanci“ iz Kotmare vasi (Stanko Wrulich), lovski zbor iz Železne Kaple (Leopold Cvelf) in združeni moški zbori (Hanzi Kežar). Ob zvokih lovske trobentače pa so potem partizani in domačini odnesli krsto, pred katero je Gašperjev soborec nosil blazinico z odlikovanji in odličji — vidne izraze priznanja in zahvale za zasluge v boju proti fašizmu in v delu za napredek človeštva.

Slovo od tovariša Gašperja je bilo presunljivo: tudi stari partizani, prekaljeni v trdnih letih protifašističnega boja, so imeli solzne oči, ko so jemali slovo od soborca in prijatelja; in enako je bilo pri srcu neštetim, ki smo bili z Gašperjem povezani v dolgih letih skupnega dela in boja. Slovo od tovariša Gašperja pa je bilo tudi veličastno: bilo je izraz hvaležnosti in priznanja in obenem izraz zaveze in obljube, da bodo njegovododelo, njegove ideje in njegovi ideali živeli naprej v vseh tistih, ki jim je Gašper bil in bo ostal simbol in vzor.

Manjšinski razgovor danes pri kanclerju na Dunaju

Na povabilo veznega kanclerja dr. Kreiskega bo danes na Dunaju prišlo do novega razgovora med predstavniki vlade in treh v parlamentu oziroma koroškem deželnem zboru zastopanih strank na eni strani ter predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev na drugi strani. Razgovor je bil napovedan že ob zadnjem podobnem srečanju 7. decembra lanskega leta, ko so predstavniki ZSO in NSKS izročili kanclerju v obliki „operacijskega koledarja“ konkretne predloge za reševanje odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

V povabilu je rečeno, da bo poleg vprašanj operacijskega koledarja predmet razgovora nadaljnji način ravnanja v manjšinskem vprašanju. Ravno v tem smislu pa bo današnji razgovor pokazal, ali je Avstrija resnično pripravljena, manjšinsko vprašanje obravnavati in reševati v smislu svojih tozadevnih pravnih in moralnih obveznosti, ali pa ji gre spet enkrat samo za alibi in v konkretnem primeru še posebej za „vozovnico“ v Beograd.

Kajti v dneh od 8. do 10. aprila bo zvezni kancler Kreisky na uradnem obisku v Jugoslaviji, kamor ga bosta spremljala tudi deželna glavarja Koroške Wagner in Štajerske Niederl. Izmenjava mnenj ob tej priložnosti bo izpričala, kako iskreno so mišljene deklarativne izjave o pripravljenosti za poglabitev stikov in sodelovanja med obema državama in kakšno mesto v teh odnosih zavzema manjšinsko vprašanje. Upati je samo, da se bo pri tem avstrijska stran gibala na višji ravni, kot pa jo ravno v teh dneh demonstrira Koroška, ki si v vprašanju razširitve gospodarskega sodelovanja na koroško-slovenski relaciji znova izstavlja naravnost porazno ubožnostno spričevalo s svojo revno ujetostjo v nemško-nacionalistično obarvanost skrajne zaplankanosti.

25 LET

ZVEZA SLOVENSkih
ORGANIZACIJ
NA KOROŠKEM

ki je naslednica Osvobodilne fronte in poznejše Demokratične fronte delovnega ljudstva

obhaja letos, v letu 35-letnice zmage nad fašizmom, 25-letnico obstoja.

Ob tej priložnosti vabi na

slavnostno prireditev

ki bo v soboto 29. marca ob 19. uri v Domu glasbe (Konzerthaus) v Celovcu

S p o r e d :

- slavnostni govor
- združeni moški zbori iz Podjune
- mlajši mladinski zbor SPD „Danica“ iz Šentvida v Podjuni
- recitatorska skupina SPZ
- tamburaški orkester SPD „Zarja“ iz Železne Kaple
- tamburaški orkester SPD „Jepa-Baško jezero“ iz Loč

Prisrčno vabljeni!

Petindvajset let Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

Ko govorimo o 25-letnici obstoja dom in podlegel asimilaciji. Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, to pomeni zgolj formalni ustanovitveni akt, nikakor pa ne pričetka narodnega gibanja, ki ga predstavlja ZSO.

ZSO kot napredno narodno-politično gibanje ima svoje korenine že v narodnoosvobodilni borbi in je s svojim širokim konceptom mobilizacije in združitve vseh zdravih narodnih sil v borbi za doseg nacionalne in socialne enakopravnosti dejansko naslednica Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško in poznejše Demokratične fronte delovnega ljudstva, ki obe sta bili predvsem ljudsko gibanje in ne strankarski formaciji.

ZSO je v bistvu torej le sodobnim razmeram prilagojena organizacijska struktura že prej obstoječega narodno-političnega gibanja, ki se je od vsega začetka zavestno odpovedala nekdanji klasični obliki političnega uveljavljanja manjšine potem strankarskega nastopa in je na podlagi zgodovinskih izkušenj in spoznanj iz prve republike opredelila svoje politično mesto v smislu potreb sodobnosti in pričakovanih v prihodnosti kot širše narodno gibanje vseh pripadnikov slovenske narodne skupnosti ne glede na njihovo svetovno nazorsko gledanje in strankarsko politično opredeljenost.

Le na ta način je bilo mogoče, da je po pariški odločitvi glede meje, po kominformski obsodbi naših z matičnim narodom in njegovim vodstvom ideološko povezanih tovarišev in po ekskomunikaciji napredno mislečih koroških Slovencev s strani uradne cerkve uspela našega človeka izpeljati iz popolne družbene izolacije, da je bil spet prisoten, če že ne priznan v političnem in družbenem dogajanju v državi, v kateri živi, in da je kljub tedanji emigrantski gonji proti novi socialistični ureditvi v Jugoslaviji ohranil povezanost z matičnim narodom. Zlasti pa je bilo samo na ta način mogoče ustvariti spet enotnost tudi z drugo osrednjo politično organizacijo v borbi za doseg pravic, ki nam grejo po členu 7 državne pogodbe, to je dejanske nacionalne in socialne enakopravnosti.

Izpeljava iz izolacije, ki je kot mora tlačila našo narodno skupnost, ohranitev povezanosti z matičnim narodom in ustvaritev enotnosti vseh narodnih sil v borbi za nacionalne pravice, kakor se to najbolj očitno manifestira v skupni Spomenici koroških Slovencev, so vsekakor neprecenljivi

rezultati prizadevanja ZSO kar v začetku njenega formalnega pojava.

ZSO pa pomeni tudi prvi zgodovinski poskus, namesto konfrontacije s strnjeno protimanjšinsko fronto strank večinskega naroda z enakopravno integracijo v večinske demokratične politične strukture in njihovim podpiranjem potom sooblikovanja in soodločanja preprečiti nadaljnjo diskriminacijo našega človeka in mu zagotoviti socialno in nacionalno enakopravnost, poleg tega pa omiliti negativni pomen meje s tesnim vsestranskim sodelovanjem z narodom—sosedom v korist mirnega sožitja v deželi in preko meja.

Taka politika je samo dosledna aplikacija spoznanja, da je velik del naše narodne skupnosti že vedno iskal in našel svoje politično mesto v večinskih strankah, pri tem pa ob pomikanju primerne slovenske strukture, v kateri bi lahko naprej ostal vključen v narodno politično dogajanje, izgubil povezovalo s svojim narodom. Taka politika brez dvoma ni lahka in sloni na neomajnem zaupanju v moč lastnih in v podporo demokratičnih sil večinskega naroda.

Ce to politiko po 25 letih formalnega obstoja ZSO ocenjujemo, potem ne moremo zamolčati razočaranja, da vsaj koroška, pa tudi splošna avstrijska uradna politika nista razumeli značaja časa in da sta zavrnila nudeno roko za sporazumno rešitev sedaj že 60 let latentnega nerešenega vprašanja slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Trostrankarski sporazum z dne 1. julija 1976 pomeni namreč obnovo nekdanje strnjene nemško-nacionalistične fronte proti slovenski narodnostni skupnosti in onemogoča stvarni pristop k reševanju mednarodno zajamčenih pravic. Zakon o narodnih skupinah vsekakor ni državni pogodbi odgovarjajoča izvedba člena 7, marveč predstavlja poskus revizije državne pogodbe, ki je koroški Slovenci nikdar ne moremo priznati.

Za petek 28. t. m. smo koroški Slovenci ponovno vabljeni na razgovor z vlado in s strankami. Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev sta ponovno dokazala pripravljenost za dialog in za konstruktivno vzajemno reševanje!

Ali se bo po 2 letih le kaj spremenilo? ZSO bi vsekakor želela praznovati svojo 25. letnico v znamenju svetlejših perspektiv za bodočnost.

dr. Franci Zwitter
predsednik Upravnega odbora ZSO

Zato je bilo slovo od tovariša Gašperja obenem obveza, da nam bo ostal vzor v vsem našem delu in boju. Slovo pa je bilo predvsem tudi dokaz, kako je bil priljubljen pri vseh, ki smo ga poznali; kako je bil spoštovan pri tistih, ki so imeli srečo biti njegovi sodelavci in soborci. To je prišlo do izraza na vsej njegovi zadnji poti:

● V Ljubljani, kjer so se njegovi svojci, njegovi sodelavci, njegovi prijatelji poslovili od njega na žalni seji in ob pihalni godbi na Žalah, kjer mu je zapel v slovo tudi Partizanski invalidski zbor pod vodstvom prof. Radovana Gobca.

● V rojstni Železni Kapli, kjer so ob pesmi mešanega pevskega zbora SPD „Zarja“ pod vodstvom Joška Wrulicha in Lovskega pevskega zbora pod vodstvom Polmeta Cvelfa ter poslovnih besedah Petra Kuharja jemali slovo njegovi najbližji rojaki, med katerimi in s katerimi je tovariš Gašper pred dolgimi desetletji stopil na pot narodnega delavca in revolucionarnega borca

● V Celovcu, kjer sta mu na žalni seji v navzočnosti številnih vodilnih predstavnikov iz Slovenije ter zastopnikov organizacij in ustanov koroških Slovencev spregovorila v slovo tajnik ZSO Feliks Wieser in tajnik ZKP Lipej Kolenik, medtem ko so mnogi z vpisom v žalno knjigo izpovedali, koliko jim je pomenil tovariš Gašper in kako jih je prizadela njegova smrt.

● V Kotmari vasi, kjer se je na poslovnih slovesnostih zbralo blizu

Pogovor o važnih vprašanjih v luči reforme obveznega šolstva v Avstriji

V Avstriji je trenutno v teku široka razprava o reformi obveznega šolstva. V okvir te razprave je sodil tudi informativni pogovor, ki ga je minuli četrtek priredilo Združenje staršev na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu o tako imenovani integrirani skupni šoli. V kratkem uvodnem predavanju je ravnatelj gimnazije dr. Reginald Vospersnik osvetlil prizadevanja političnih strank na področju obveznega šolstva ter naštel glavne argumente zagovornikov in nasprotnikov integrirane skupne šole.

Osnovni namen te oblike šole je, da se otroci vseh slojev skupno šolajo v enem in istem tipu šole skozi osem let. Od pete do osme stopnje bi bili šolarji iz večine predmetov deležni vsi enakoga pouka, medtem ko bi v nekaterih predmetih, to so predvsem matematika, angleščina in nemščina, uvedli tri storilnostne oziroma delovne skupine; tam bi bili šolarji porazdeljeni po njihovi nadarjenosti in storilnosti. Nasprotniki te ureditve navajajo proti njej celo vrsto ugovorov in menijo, da taka šola nikakor

ne bi pospeševala socialne integracije učencev.

V uvodnem predavanju na četrtkovem razgovoru je bilo v tej zvezi nekoliko premalo poudarjeno načelo, ki naj bi prav tako obveljalo pri novem tipu šole — to je vdik regionalne veljavnosti integrirane skupne šole. Ravnatelj je v svojih uvodnih besedah omenil tudi celodnevno šolo, vendar o tej obliki šole ni bilo nadaljnje razprave. Diskusija je tekla predvsem o statusu slovenščine na načrtovani integrirani skupni šoli, pri čemer je bilo slišati mnenje, da je uspešno posredovanje slovenščine v prvi vrsti odvisno od učitelja. Prav tako je bilo govora o vprašanju, kako zagotoviti slovenski gimnaziji nadaljnji dotok dijakov; precej diskutantov je bilo mnenja, da je slovensko gimnazijo treba ohraniti v sedanjih dolgoletnih oblikah kot integrirano skupno šolo.

V diskusiji sta se oglasila tudi dr. Matevž Grilc in dr. Avguštin Malle. Prvi je zlasti nakazal politični vidik take slovenske centralne integrirane šole, ki je v določeni

nem smislu lahko blizu predstavam nasprotnikov slovenske manjšine. Avstrijska stran bi tako šolo stalno prikazovala kot „paradno šolo“, medtem ko se situacija na podeželju oziroma v drugih krajih južne Koroške z integriranimi skupnimi šolami (sedanjimi glavnimi šolami) ne bi spremenila in bi se te šole, kar zadeva slovenščino, s strani oblasti zanemarjale. Dr. Avguštin Malle pa je menil, da bo potrebnih več ukrepov, če se bo slovenska manjšina na Koroškem morala spoprijeti z vprašanjem integrirane skupne šole. Zlasti je opozoril na regionalno zasnovanost tega tipa šole in dejal, da bodo morale slovenske organizacije svoje socialno gledanje na dijake razširiti na sedeže oziroma v kraje integriranih skupnih šol. Dotaknil se je tudi oblik štipendiranja in podprl ravnateljevo zahtevo po čim nižjih vzdrževalnih v slovenskih dijaških domovih v Celovcu. Ob koncu pa je poudaril še potrebo po razvežani ponudbi tipov srednjih šol za slovensko manjšino na Koroškem in v tej zvezi opozoril na lani decembra zveznemu kanclerju predani operacijski koledar, ki med drugim vsebuje tudi zahtevo po ustanovitvi trgoveške akademije.

Diskusijske prispevke je strnil ravnatelj Vospersnik v naslednje točke: v prvi vrsti se bo treba truditi za izboljšanje pouka in znanja slovenščine in to s pomočjo novih učnih pripomočkov in učbenikov; težiti bo treba po ohranjanju sedanje oblike slovenske gimnazije kot integrirane skupne šole; kolektiv pedagogov raznih profilov naj bi proučeval vprašanja reforme šolstva in predlagal osrednjima organizacijama potrebne ukrepe; organizaciji pa naj bi s svoje strani iniciirali pri pristojnih oblasteh potrebne administrativne ukrepe.

Prireditve se je udeležilo precejšnje število staršev in pedagoških delavcev. Prepotrebno razpravo o integrirani skupni šoli pa bi bilo treba ponesti tudi med prebivalstvo na terenu, zlasti pa o ciljih novega tipa šole temeljito informirati slovenske kulturne, gospodarske in politične aktiviste.

-om

Predsednik Kirchschräger je obhajal 65-letnico

Prejšnji teden je avstrijski zvezni predsednik dr. Rudolf Kirchschräger obhajal svojo 65-letnico. Ob tej priložnosti ni bilo uradnih proslav, vendar je zvezni predsednik prejel za svoj življenjski praznik številne čestitke tako iz vseh krogov avstrijskega prebivalstva kot tudi iz tujih držav.

Le iz Koroške so bile čestitke bolj „zadržane“, kajti zvezni predsednik se je določenemu delu koroškega prebivalstva in predvsem tistim, ki trdijo, da to prebivalstvo zastopajo, vidno zameril: namreč z ukinitvijo krivičnih procesov proti nekaterim pripadnikom slovenske narodne skupnosti, ki so se „pregrešile“ s tem, da so demonstrativno zahtevali izpolnitev člena 7 državne pogodbe. Ker je procese ukinitel na podlagi pooblastila, ki mu ga daje zvezna ustava, se je zvezni predsednik „najbolj pristni“ Koroški tako zameril, da mu je pošteno izpraznila vest in mu namesto čestitk namenila za rojstni dan svojstveno vezilo, vredno miselnosti teh ljudi in njihovega odnosa do načel pravne države.

Drugače pa je odločitev zveznega predsednika o ustanovitvi sodnega postopka proti petim koroškimi Slovincem komentiral uradni predstavnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve SFR Jugoslavije, veleposlanik Mirko Kalezić, ki je na tiskovni konferenci v Beogradu dejal: „Odločitev predsednika republike Avstrije Rudolfa Kirchschrägerja je po našem mnenju pozitiven korak. V tem vidimo znamenje, da se odnosi in zaupanje med državama uspešno razvijajo.“

Gradnja dunajske bolnišnice se spreminja v „največji škandal“

V hudi stiski in defenzivi se je znašla prejšnji teden vodilna stranka v Avstriji, ko je neki dunajski list začel objavljati podrobnosti iz poročila kontrolnega urada mesta Dunaj o gradnji splošne bolnišnice na Dunaju. Poročilo je povzročilo hudo ogorčenje v obeh opozicijskih strankah, pa tudi mnogi člani in prijatelji SPÖ so se začudeno vpraševali, kako je moglo pod socialistično vlado priti do „največjega gradbenega škandala“ v drugi republiki, kakor velik del tiska imenuje dogodke okoli gradnje dunajske bolnišnice. Saj je ta zadeva pred komaj enim letom tako razbrila duhove, da je prišlo do odstopa ministrice za zdravje Leodolterjeve, pa tudi finančni minister Androsch se je takrat moral bati za svoj stolček.

Z gradnjo splošne bolnišnice na Dunaju, ki bo — če bo sploh kdaj dograjena — po kapaciteti največja v Avstriji in med največjimi v Evropi, hkrati pa tudi prvi nečloveški bunker sredi mesta, na najbolj neustreznem kraju Dunaja, kakor se je že izkazalo, so začeli že pred približno dvajsetimi leti, torej še v času vladne koalicije, tako da poleg SPÖ nosi tudi ÖVP velik del odgovornosti za celotni škandal. Skoraj deset let po pričetku gradbenih del so razna podjetja (med njimi menda tudi takšna, ki imajo svoj naslov v nekem poštnem predalu na nekem otoku blizu Anglije) zidala brez vsakršnega skupnega gradbenega načrta kar tja v en dan. Tako vsaj izhaja iz poročila kontrolnega urada. Po izjavi iz časov začetka gradbenih del je razvidno, da so odgovorni politiki predvidevali gradbene stroške v višini ene milijarde šilingov. Zdaj je moral finančni minister na vprašanje ÖVP-jevskega referenta za zdravstvo v parlamentu priznati, da že dosedanja stroški gradnje dosežajo 36,7 milijarde šilingov, in to brez davkov in obresti za najete kredite. ÖVP je zahtevala takojšnji odstop dosejdanega odgovornega triumvirata za načrtovanje in izgradnjo bolnišnice, katerega člani spadajo menda med dobre prijatelje finančnega ministra. Govornik FPÖ pa

je spričo takih povezav dejal, da je treba preprečiti italijanske razmere, kar se tiče povezovanja politike s kupčijami.

Kontrolni urad je namreč odkril kar neverjetne podrobnosti osebnega okoriščanja v zvezi z gradnjo splošne bolnišnice na Dunaju. Tako je neki „strokovnjak“ dobil 34.000 šilingov za šest strani obsegajočo ekspertizo o vprašanju, kako se naj bolniki prevažajo v novo bolnišnico (in kjer je prišel do zaključka, da tega problema ni mogoče rešiti, dokler bolnišnica ne bo dograjena). Tako imenovani „delovni razgovori“, ki so bili zelo priljubljeni in se jih je udeleževalo precej ljudi, za katere pa se sploh ne ve, kaj imajo opraviti z izgradnjo bolnišnice, so se menda odvijali v dunajskih nočnih lokalih — očitno so gospodje strokovnjaki študirali človeško anatomijo, da bi lahko poskrbeli za čim udobnejše postelje v novi bolnišnici. Oskrbno cvetja v direkciji je imela na skrbi posebna firma... Takih in podobnih primerov pa je še in še.

Dejstvo pa je, da plača eno polovico stroškov za gradnjo bolnišnice republika Avstrija in drugo polovico mesto Dunaj; torej so to denarji in davki delovnih ljudi iz cele Avstrije. V interesu verodostojnosti „zastopnikov“ ljudstva v parlamentu in v vladi je upati, da bo čim prej prišlo do razjasnitve tega škandala. Ali bo do tega prišlo že v parlamentu ali pa bo za pojasnitev moralo skrbeti javno tožilstvo, bo pokazala bližnja prihodnost.

Mimo vsega tega pa je upati, da bo že sedaj kot „dunajska sramota“ označena bolnišnica čim prej dograjena — v interesu tistih bolnikov, ki si ne morejo privoščiti „delovnih pogovorov“ ne privatnih klinik in se morajo zato stiskati v stari bolnišnici, včasih po petnajst do dvajset v sobi. Tja bi morali poslati tiste gospode, ki so odgovorni za sedanjí škandal...

fra-ter

V okviru revije-zbornika „Razprave in gradivo“ Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani je po večletnem premoru izšel nov zvezek, ki je spet v pretežni meri posvečen vprašanjem narodnostnih manjšin. Na 260 straneh prinaša dvojna številka 9-10, ki je z letnico dec. 1979 izšla pred nedavnim, celo vrsto zanimivih prispevkov, v katerih znani strokovnjaki obravnavajo različna vprašanja s področja manjšinske zaščite. Pri tem je govora tako o mednarodni manjšinski problematiki kot še posebej o položaju in razvoju slovenske narodne skupnosti v Italiji, v Avstriji in na Madžarskem ter madžarske in italijanske narodnosti v SR Sloveniji.

Po uvodnem prispevku glavnega urednika dr. Janka Jerija o lani umrlem slovenskem mislecu in revolucionarju Edvardu Kardelju in njegovem temeljnem delu o razvoju slovenskega narodnega vprašanja je na začetku gradiva o manjšinski problematiki obsežna razprava Danila Türka, ki podrobno analizira študijo, katero je po

„RAZPRAVE IN GRADIVO“:

Pester niz prispevkov o manjšinski problematiki

naročilu podkomisije OZN pripravil znani italijanski izvedenec prof. Capotorti o pravicah pripadnikov etničnih, verskih in jezikovnih manjšin. S to študijo je bila ustvarjena solidna podlaga za nadaljnje normativno delo OZN na področju zaščite manjšin, ki mu bo morala svetovna organizacija tudi v bodoče posvečati pažnjo.

Drugi del je posvečen vprašanjem narodnosti v Sloveniji oz. Jugoslaviji. Melanija Mikeš, Albina Lük in Ferenc Junger obravnavajo vprašanje uporabe jezika pri šolski mladini; Ferenc Hajoš govori o pravnem položaju narodnosti v Sloveniji; Ennio Opassi ocenjuje dejavnost in izkušnje samoupravne interesne skupnosti italijanske narodnosti na Primorskem; Stefan Svoš pa prikazuje stike pripadnikov madžarske narodnosti v občini Lendava in Murska Sobota z matičnim narodom (pri čemer je posebno ilustrativen izveček iz programa kulturno-prosvetnega sodelovanja z Madžarsko v letih 1977-79).

Zelo obširno mesto v reviji zavzemajo prispevki o slovenski in hrvaški manjšini v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Na to področje nas povede najprej Karel Šiškovič s svojo oceno konference o etničnih in jezikovnih skupnostih v videmski pokrajini, ki je bila leta 1978 v Vidmu. Miran Komac slika položaj hrvaške manjšine v italijanski pokrajini Molise, ki po ocenah šteje od 3500 do 4000 ljudi, živčih v treh zaselkih ob vzhodnem vznožju Apeninov. Dušan Nečak kritično ocenjuje nastanek, delo in zaključke tako imenovane študijske komisije za probleme slovenske narodnostne skupine na Koroškem, ki je bila ustanovljena leta 1973 z namenom, da bi pomagala čim bolj širokogrudno, manjšini prijazno, predvsem pa v skladu z določili člena 7 državne pogodbe rešiti nekatera vprašanja manjšinske zaščite, vendar je v dobrih dveh letih svojega dela dosegla prav nasprotno rezultate, saj so njeni zaključki služili leta 1976 kot podlaga za ugotavljanje manjšin in za tako imenovani zakon o narodnih skupinah; koroški Slovenci so kot znano sodelovanje v komisiji odklonili. O tem, kakšen je zakon o narodnih skupinah v praksi, pa govori Tone Zorn, ki svoj pregled enoletne veljavnosti tega zakona zaključuje z ugotovitvijo samega kanclerja Kreiskega, ki je moral priznati, da gre pri zakonu o narodnih skupinah za minimalno, nezadovoljivo rešitev, sprejeto brez pristanka neposredno prizadete slovenske manjšine.

Neposredno ali vsaj posredno z manjšinsko problematiko je povezan tudi zadnji del revije, kjer Drago Druškovič ocenjuje razne novosti s področja strokovne literature, medtem ko je Tone Zorn sestavil bibliografijo člankov o koroškem vprašanju v periodičnem tisku v letih 1951-1954 in tako izpolnil časovni presledek v tozadnem pregledu tiska povojne dobe. Za zaključek pa je dodano še obsežno gradivo, kjer so navedeni različni dokumenti — od spomenic, vlog in zakonskih osnutkov za globalno zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji do zakonov in odredb, ki jih poznamo v Avstriji kot tako imenovano „sedmojuljsko zakonodajo“, s katero se je Avstrija podala na nevarno pot revizije državne pogodbe.

Naj ob koncu še omenimo, da so v reviji navedene tudi številne znanstvene publikacije k manjšinski problematiki, ki so jih izdali Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani, Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu in Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu.

Za vsakogar, ki se bavi z manjšinsko problematiko, bo zanimiva tudi nova številka zbornika „Razprave in gradivo“. Dobite jo v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, kjer stane 190 šilingov.

JUŽNA TIROLSKA:

Ultimativna zahteva po izpolnitvi „paketa“

Povsem v znamenju 10-letnice tako imenovanega „južnotirolskega paketa“ je v soboto v Meranu potekal deželni kongres južnotirolske ljudske stranke (SVP). Predsednik SVP deželni glavar Silvius Magnago je v svojem poročilu sicer priznal, da je italijanska vlada „z dobro voljo“ šla na izpolnjevanje določil paketa, vendar je dal poseben poudarek tistim točkam, ki doslej še niso bile izpolnjene. Kot nepreslišen ultimatum pa je vzenelo opozorilo: če tekom leta 1980 ne bi prišlo do sprejetja najbolj bistvenih in nujnih izvedbenih določil v sporazumu s predstavništvom južnih Tirolov, si la-ti pridržujejo, da se obrnejo na Avstrijo kot državo-zaščitnico, naj podvzame potrebne korake za dokončno hitro izvedbo paketa. V tej zvezi so na kongresu poudarili prepričanje, „da naša domovina Avstrija kot v preteklosti ne bo pustila na cedilu“.

Na naslov Avstrije so bile tudi sicer izrečene številne besede zahvale — za pomoč iz Avstrije, za pomoč zvezne

vlade, kajti „z Dunaja pritekajo leto za leto milijoni in milijoni šilingov na Južno Tirolsko“. Ta zahvala se je izražala tudi v navdušenem aplavzu delegatov, ki je bilo menda tako prepričljivo, da je — po pisanju Salzburger Nachrichten — opazovalec moral priti do prepričanja, da je in ostane Avstrija „resnična, ljubljena domovina južnih Tirolov“. Ne nazadnje je to ljubezen do „prave domovine“ manifestiral tudi južnotirolski Heimatbund (ki povezuje bivše politične jetnike), ki je vnesel v razpravo vprašanje samoodločbe — torej odcepitve od Italije.

Vendar je govorica južnih Tirolov enako jasna in odločna tudi v drugo smer: vedno spet nedvoumno poudarjajo, da se more Avstrija kot partner zadovoljiti le s takšno rešitvijo vprašanja, ki jo bodo sprejeli neposredno prizadeti — južni Tirolici. Zato je zunanji minister Pahr v parlamentu ponovil znano stališče Avstrije, da se vlada za vsako akcijo odloča samo na željo in v sporazumu z južnimi Tirolici.

Bil je in bo ostal simbol koroškega partizanstva

V vseh govorih, ki so se zvrstili na žalni seji v Celovcu in na poslovlitveni slovesnosti v Kotmari vasi, je bila v ospredju ugotovitev, da jermjemo slovo od borca in revolucionarja, od sodelavca in prijatelja — od človeka, ki je postal in bo ostal simbol naše napredne usmeritve, simbol našega doslednega boja za pravice slovenske narodne skupnosti na Koroškem ter za sožitje med narodi in državami v duhu humanini odnosov in enakopravnega sodelovanja.

„Na svoji življenjski poti se je tovariš Gašper ob vsaki prelomni zgodovinski situaciji odločil za tisto pot, na kateri je lahko ostal sredi svojega ljudstva, ki ga je najbolj ljubil in za katerega je slednjič tudi izgorel,“ je dejal na žalni seji tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser. „Tako je bilo leta 1942, ko se je kot eden izmed prvih na Koroškem odločil za oborožen boj proti fašizmu; tako je po vojni odločno nastopil proti razdiralnemu delovanju kvizzijske slovenske emigracije in proti vnašanju stalinističnih idej med koroško ljudstvo.“

Bil je dosleden revolucionar, neumoren delavec, aktivist in do zadnjega poln načrtov in idej. Njegov anti-fašizem ni nehal leta 1945, vneto in požrtvovalno ga je prenašal na mlajše rodove. Stal je vedno na čelu tistih, ki so se zavzemali za vsestransko povezavo in sodelovanje z matičnim narodom in njegovo državo. Nikoli se ni odpovedal sodelovanju z avstrijskimi demokrati, neprestano jih je iskal v vseh političnih strukturah. Dosledno in brezkompromisno je gradil in zagovarjal frontovski značaj naše Zveze slovenskih organizacij in vztrajal na akcijski enotnosti vseh narodno zavednih sil na Koroškem v borbi za narodne in socialne pravice tudi takrat, ko je leta bila izpostavljena težkim preizkušnjam.

„Delal si neumorno, dosledno, razdal si se, ves si gorel in izgoreval za ljudstvo, za človeka, ki si ga ljubil, za pravice, za človečanstvo, v katero si veroval tudi v najhujšem času zgodovine našega koroškega in vsega slovenskega ljudstva. Za vse to naj se ti zahvalim s Titovimi besedami, da je srečen tisti, ki je ustvaril za svoje ljudstvo nekaj vrednega, kajti ljudstvo ga bo ohranilo v trajnem spominu.“

„V času, ko so ratali oznanjali zatiranemu ljudstvu, da so se koroški Slovenci uprli nasilju in uspešno vodijo partizansko borbo, je ime Gašper postalo znano v Podjuni, Rožu in Zilji, po vsej slovenski Koroški in še preko nje,“ je naglasil sekretar ZKP Lipej Kolenik. „S svojimi soborci partizani pa si šel tudi preko Drave na Svinško planino in oznanjal tam narodu sosedu, da brez borbe ni svobode.“

Tudi po zmagi nad fašizmom se je tovariš Gašper vedno in povsod boril za pravice zatiranega ljudstva in za sporazumevanje ter sodelovanje z na-

rodom sosedom. Neprecenljive pa so njegove zasluge predvsem za zbiranje gradiva in dokumentov o partizanski borbi na Koroškem; veliko je zbral, napisal in otel pozabi. Po njegovi zamisli je bilo postavljenih širom Koroške preko 40 partizanskih spomenikov in obeležij, ki spominjajo na revolucijo in uporni Korotan. Postal je eden najvidnejših in najbolj zaslužnih narodnih delavcev, povezan z rodno grudo in koroškim človekom. Svoje misli in ideje pa je znal posredovati tudi drugim, posebno našemu mlademu rodu, v katerega je imel neomajno zaupanje; mladim je posvečal vso skrb in jih bogatil z izkušnjami in idejami narodnoosvobodilnega boja.

„Zgubili smo nenadomestljivega človeka in tovariša, ki ga bomo vedno pogrešali. V tolažbo nam bo to, da nam je zapustil neprecenljiv zaklad — nešteto mladih, ki jim je bil za zgled in ki bodo širili njegovo misel. Hudo nam je, ko nas je tako nepričakovano zapustil, ko je bil še poln življenjske volje in načrtov. Najbolj pa to občutimo bivši partizani, ki vemo, kaj pomeni izgubiti svojega komandanta, iskrenega tovariša sredi boja. Ohranili ga bomo v častnem spominu.“

Predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter je na poslovlitveni slovesnosti v Kotmari vasi dejal, da je tovariš Gašper že v mladih letih postal revolucionar, predan v zvestobi svojemu slovenskemu rodu in napredni socialni misli. Hotel je biti svoboden človek, zato je tudi takoj, ko je legla mora nacifašizma nad naše ljudstvo, ko so izseljevali naše ljudi — med njimi tudi Gašperjeve starše in sina —, ko so prepovedali naš jezik ter mučili in uničevali naše najboljše ljudi po kacetih, odšel v partizane — med borce za svobodo in lepšo bodočnost.

„Tu je šele do kraja vzplamtel ogenj njegove revolucionarne mladosti in se razžarel v plamen ljubezni do teptanega naroda in predanosti globoko človeškemu idealom protifašistične narodnoosvobodilne borbe,“ je naglasil predsednik ZSO. „Gašper je v tej borbi postal, bil in bo ostal najvišji vzor protifašističnega borca, lik sposobnega političnega organizatorja in delavca, pojem resničnega revolucionarja; njegovo ime je in bo vedno povezano z našo borbo v najtežjem času narodne zgodovine!“

Vendar ne le v borbi, tudi za čas po zmagi nad fašizmom to velja za Gašperja, ko je v Osvobodilni fronti, v Demokratični fronti in v sedanji Zvezi slovenskih organizacij razvijal požrtvovalno dejavnost na vseh področjih narodnega dela ter postal takorekoč utelešena podoba naprednih idealov protifašistične narodnoosvobodilne borbe, kot so: nacionalna in socialna osvoboditev, bratstvo in mirno sožitje med narodi, svoboda in mir na svetu.

„Ko v imenu ZSO jemljemo zadnje slovo od tovariša Gašperja, bi se mu

želel zahvaliti za neprecenljivi delež, ki ga je doprinašal v dolgi teški borbi za doseg nacionalne in socialne enakopravnosti naše narodne skupnosti, ki še vedno ni končana in ki jo hočemo nadaljevati — to se zavezujemo — v smislu njegovega revolucionarnega zgleada. In ta zaveza bo najbolj tvoren spomin nanj in na njegovo resnično človečnost.“

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc je prav tako poudaril, da se je tovariš Gašper vse svoje življenje boril za pravico in napredek. V najtežji dobi našega naroda se je vključil v aktivni boj proti nacističnemu nasilju, po vojni pa se je zavzemal za enotnost vseh zdravih narodnih sil v borbi za izpolnitev člena 7 državne pogodbe. Kot človek in kot tovariš je zaslužil spoštovanje in kot takega ga bomo ohranili v častnem spominu.

Poslovlilne besede odsotnega predsednika KZ-Verbanda je prebral dr. Mirko Messner, ki je spomnil na revolucionarno pot tovariša Gašperja in njegov protifašistični boj. „Vse svoje življenje je posvetil boju proti fašizmu in krivici. Od sklenitve avstrijske državne pogodbe dalje se je z nami vred trudil za izpolnitev njenih določil, posebno še njenega 7. člena. Zahvaljujemo se mu pristrčno za vse to, za njegovo borbena življenje, za njegovo zvestobo, za tovariški odnos, ki ga je izpričeval zmeraj in povsod. Ohranili ga bomo v častnem spominu.“

Besede slovesa v imenu lovskih tovarišev je izrekel podpredsednik Kluba prijateljev Iova Fric Kumer. Naglasil je zasluge tovariša Gašperja kot ustanovitelja in dolgoletnega predsednika naše lovske organizacije. Orisal ga je kot velikega prijatelja narave, kot vzornega tovariša, kot človeka, ki je bil prežet z mislijo humanizma. Tudi v naši lovski organizaciji je zapustila njegova smrt veliko praznino, ki jo bodo skušali napolniti s tem, da bodo nadaljevali njegovo delo.

Kot zastopnik koroškega deželnega glavarja Wagnerja je v obeh deželnih jezikih spregovoril župan Hanzi Ogris in poudaril: „Zvezni predsednik republike Avstrije je pokojnemu prvoborcu in organizatorju anti-fašističnega boja na Koroškem med prvimi podelil častni znak za zasluge za osvoboditev Avstrije. S tem odlikovanjem je predsednik države tudi uradno izrekel priznanje doprinosu pokojnega in koroških Slovencev v borbi proti fašističnim okupatorjem za osvoboditev naše države. Za veliki prispevek pokojnega v tej borbi mu dolgujemo vsi zahvalo in trajno časten spomin.“

„Koroški partizani smo poznali Gašperja kot dobrega tovariša, hrabrega soborca, sposobnega organizatorja, predanega političnega delavca, neustrašnega borca za pravice svojega ljudstva in hkrati zagovornika prijateljskega in mirnega sožitja z narodom sosedom,“ je poudaril podpredsednik Zveze koroških partizanov Janez Wutte-Luc. „Oseba Gašperja ni bila le za tiste, ki so bili njegovi neposredni soborci, marveč za vse koroške in sploh vse partizane že v času borbe lik vzornega anti-fašističnega prvoborca in neosporovanega voditelja koroških partizanov.“

Tovariš Gašper pa tudi po končani vojni ni miroval — ostal je zvest idealom narodnoosvobodilne borbe in se za uresničitev njenih pridobitev zavzemal v številnih odgovornih političnih funkcijah. Predvsem pa je vedno ostal partizan: ustanovil je Zvezo koroških partizanov in bil njen predsednik, neutrudljivi glasnik in zvest tolmač njenih težev vse do svoje prerane smrti. Priboritev invalidnim partizanskim sirtam in invalidom ter postavitev nagrobnih spomenikov in obeležij padlim partizanskim junakom širom naše zemlje so v prvi vrsti njegova zasluga in njegovo delo. Zlasti pa je s svojo knjigo „Gamsi na plazu“ postavil trajen spomenik koroškemu partizanstvu in borbi koroških Slovencev sploh. Ze sedaj je jasno, da bo to njegovo delo vedno ostalo najvažnejše izhodišče in temelj vseh bodočih raziskav protifašističnega narodnoosvobodilnega gibanja na Koroškem; v vseh delih, kar se jih bo pisalo o partizanih in njihovih bojih na Koroškem, bo ostalo Gašperjevo ime na prvem častnem mestu.

„Ko se sedaj poslavljamo v imenu Zveze koroških partizanov od tovariša Gašperja, se mu zahvaljujem za vse to njegovo veličastno delo, za njegovo tovarištvo in za njegovo vedno človeško prijateljstvo. Tovariša Gašperja koroški partizani nikdar ne bomo pozabili. Slava mu!“

Kot zadnji se je od tovariša Gašperja poslovil predsednik Odbora koroških partizanov v Ljubljani, soborec od prvega dne partizanstva in njegov najozi prijatelj Pavle Zaucer-Matjaž. Spomnil se je na čase, ko so prvi partizani na Koroškem sejali seme upora in prizigali plamenico oborožene vstaje, ki se je pozneje tako mogočno razgorela v boj za narodno in socialno

Slovo matične Slovenije

Matična Slovenija se je od Karla Prušnika-Gašperja poslovila v sredo minulega tedna — najprej na žalni seji in potem na poslovlitveni slovesnosti na ljubljanskih Zalah-Naviu. Slovesa so se udeležili poleg svojcev pokojnika in zastopnikov ZSO in ZKP vodilni predstavniki družbeno-političnega življenja Slovenije ter številni Gašperjevi soborci in prijatelji. Na žalni seji je govoril podpredsednik borčevske organizacije Slovenije Stane Markič, na poslovlitveni slovesnosti pa podpredsednik borčevske organizacije Jugoslavije Janko Rudolf.

Oba govornika sta orisala lik Gašperja kot partizana, revolucionarja ter borca za pravice slovenskega naroda na Koroškem. „Njegovo delo je vikano v prizadevanja slovenske narodnostne skupnosti na avstrijskem Koroškem za uresničitev njenih pravic in z njim se je zapisal med najvidnejše sinove slovenskega naroda. Zato njegovo ime in njegov lik ostajata za nas simbol pravične borbe koroških Slovencev in simbol njihove odločnosti, da ostanejo sestavni del demokratičnih sil za nove odnose v Evropi.“

osvoboditev slovenskega ljudstva, pa tudi nemško govorečega človeka na Koroškem.

„Ta oborožen, anti-fašistični boj na koroških tleh, v fakratni Ostmarki, na tleh takozvanega tisočletnega Hitlerjevega rajha, pomeni nov vzgon žive slovenske zavesti in odločnosti, pomeni prerod narodne bitli koroških Slovencev; pomeni pa je tudi luč vodnico in svetel up za vsakega Avstrijca demokratičnega duha v rojstvo nove, demokratične Avstrije. Plod tega boja v skupni fronti z velikimi zavezniki je avstrijska državna pogodba v vsej njeni razsežnosti demokratične obnove druge republike in posebej še njen 7. člen. Pravice, ki so zagoštoljene v tem členu, so danes poroštvo in temelj žilave borbe za narodnostni obstoj in razvoj slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Izpolnjevanje teh pravic, ki so mednarodno in meddržavno zagotovljene, so preizkus demokratičnosti in iskrenosti sprejemanja načel listine Zdrženih narodov. Zamenjarjenje uresničevanja 7. člena pa je odraz tako neizpolnjevanja ustavnih obvez, kakor tudi nezadostnega premagovanja nacionalistične nestrpnosti in šovinizma.“

V okviru boja za uresničevanje pridobitev protifašističnega narodnoosvobodilnega boja je prikazal tov. Matjaž tudi lik tov. Gašperja, ki se je vse življenje dosledno boril in razdal za stvar svojega slovenskega ljudstva na Koroškem, bil zakoreninjen v dedovino svojih prednikov, bil borec za demokracijo in mir, organizator in pobudnik anti-fašističnega boja obeh narodov na Koroškem.

„Sožitje med večinskim narodom in slovensko manjšino na Koroškem je vrednotil kot stvar osnovnih medčloveških odnosov, kot zadevo splošne in srčne kulture ter humanizma. Germanizacija pa je bila za Gašperja oblika družbene prisile večine nad manjšino in jo je z narodnim odpadništvom občutil in štel za greh zoper človekovo čast in dostojanstvo, kot greh zoper

materniščino in narodna izročila, kot kršitev naravnega in elementarnega družbenega reda.“

Vsak, tudi najmanjši izraz ali gesta dobre volje s strani večinskega naroda pa sta Gašperju navdihovala zadovoljstvo in sta mu utrjevala vero in zaupanje v zmago pravice in resnice. Kako prepričevalno nam je Gašper predočeval vse večjo pomoč in podporo avstrijskih demokratov v pravičnem narodnostnem boju koroških Slovencev in kako pozorno je sledil vsakemu primeru pomoči v mednarodni javnosti. Z največjim zaupanjem pa se je seveda zanašal na trajno in izdatno pomoč matičnega naroda in jugoslovanske družbene skupnosti.

„Vere in zaupanja v lepši človekov jutrišnji dan smrt ne more izničiti, je ob koncu dejal tovariš Matjaž. „To nam ostane kot tolažba, ko se poslavljamo od tebe, dragi naš Gašper. Poslavljamo se od tebe v imenu vseh tvojih najbližjih, vseh, ki smo te neizmereno cenili in spoštovali ter te imeli srčno radi. Ko se poslavljamo v imenu koroških partizanov, tvojih soborcev in ko izrekam ob tvoji krsti zahvalo in priznanje tvojemu življenjskemu delu v imenu Zveznega in Republiškega odbora ZZB NOV in v imenu Republiške konference SZDL Slovenije, ti s partizansko zvestobo obljubljam in zagotavljam, da bomo po tvojem zgledu in vzoru ohranili in razvijali svetle tradicije partizanstva, da se bomo zavzeli za uresničitev vseh tvojih zamisli in idej, da bomo dograjevali in dopolnjevali vse tisto, kar si ti delal in snoval do svojega zadnjega srčnega utripa. Poslavljamo se od tebe, dragi Gašper, ki si bil in boš ostal svetel, posebljen simbol koroškega anti-fašističnega boja, simbol koroškega partizanstva. S partizanskim pozdravom, s toplo mislijo ter z občutki ljubezni in hvalečnosti naj ti velja v zadnje slovo: ohranili te bomo v naših srcih, našem najlepšem spominu. Slava ti tovariš Gašper, legendarni junak koroškega partizanstva!“

Občni zbor SPD „Bilka“ v Bičovsu

Enajst samostojnih prireditev, petnajst gostovanj sosednjih društev, šest gostovanj domačih skupin pri sosednjih društvih in trinajst društvih sej, je bilanca dela SPD „Bilka“ v Bičovsu v času poslovne dobe odbora, ki je na občnem zboru 22. marca 1980 pri Miklavžu svojemu članstvu podal pregled svoje kulturne bere. Tako je poročilo tajnika R. Reichmana gotovo eden izmed tistih faktorjev, ki SPD „Bilka“ uvršča med tista društva z bogato samostojno prosvetno dejavnostjo.

Občni zbor SPD „Bilka“ je bil lep primer, kako se delo oziroma odgovornosti posameznih področij dajo razdeliti med odbornike, kar je brez dvoma garant za boljše uspehe. Tako so poleg tajnika o delu še poročali Rupert Gasser o delu mešanega zbora, Marjan Einspieler o moškem zboru, Herbert Seher o rožanskem izobraževalnem tednu, za celotno delovanje pa je seveda odgovarjal predsednik To-

ni Schellander. Slednji je med gosti pozdravil bilčovskega župana Hanzija Ogrisa, občinske mandatarje, Štefanijo Quantschnig, Franca Gasserja in Tonija Krušica, predsednika in tajnika Slovenske prosvetne zveze Valentina Polanška in Francija Sadolška.

Plodno delovanje Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ v Bičovsu je v svojih pozdravnih besedah pohvalil župan Hanzej Ogris,

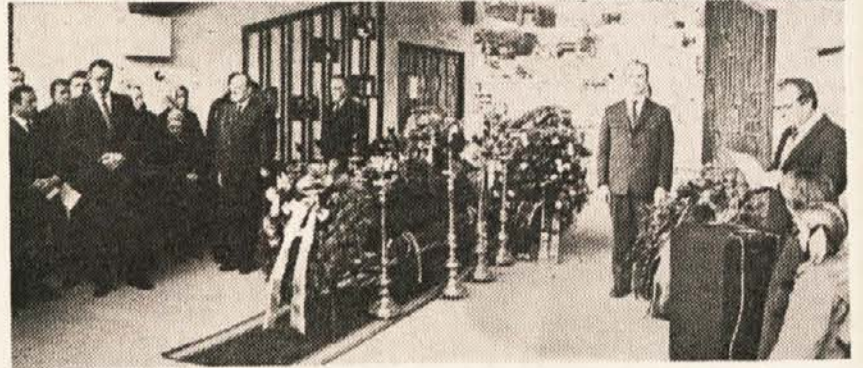
ki se je vsem društvom zahvalil za marljivo delovanje na kulturnem področju v občini Bičovsu ter izrazil željo, da bi tudi v prihodnje društvo bilo tako uspešno kot doslej.

Na občnem zboru je spregovoril tudi predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek, ki je društvu čestital k doseženim uspehom, posebno pa je naglasil, da je v bodoče treba posvetiti posebno skrb šolstvu, konkretno prijavi otrok k dvojezičnemu pouku, saj je znanje materinega jezika osnova za uspešno kulturno delovanje in utrjevanje slovenske narodne zavesti.

Občni zbor je izvolil tudi nov odbor ter referente za posamezna področja. Novi predsednik SPD „Bilka“ je postal Gašper Ogris Martič, 1. podpredsednik Peter Sitter 2. Hanzij Reichmann, tajnik Rupert Reichmann, namestnik Anja Valentinič, blagajnik Gregor Reichmann, namestnik Štefan Schellander; referenta za mešani pevski zbor Rupej in Monika Gasser, za moški zbor Marjan Einspieler, za izobraževanje Herbert in T. Schellander, za odrsko dejavnost Tomi Gasser in Ogris Lipej, za mladino Milan Kropivnik in Sigi Hobel.

Pričujoči odbor in referenti za posamezne dejavnosti so gotovo garant za uspešno delovanje SPD „Bilka“ v novo poslovni dobi, pri čemer pa je seveda nujno potrebno sodelovanje vseh ljubiteljev slovenske kulture. Tako kot drugod je tudi v Bičovsu na prvem mestu zborovsko petje, ki ga ima na skrbi zborovodja Joško Boštiančič. To se je videlo tudi na občnem zboru, saj je občni zbor s pesmijo okviril društveni mešani pevski zbor.

Rodna Železna Kapla se je poslovila od tovariša Gašperja

„Dragi Gašper, danes greš zadnjič skozi Tvojo Železno Kaplo“, je z globoko prizadetostjo povedal Peter Kuhar, predsednik SPD „Zarja“ v Železni Kapli in organizacijski sekretar ZKP, ko se je ob krsti s posmrtnimi ostanki tovariša Karla Prušnika-Gašperja pred kapelško mrliško vežico poslavljajal od koroškega prvoborca, politika in rodoljuba.

Besede Petra Kuharja so prevzele tudi številne rojake iz Železne Kaple in okolice, ki so se prejšnjo sredo zbrali ob krsti Gašperja, da se za vedno poslovijo od človeka, ki je prav v Železni Kapli organiziral protifašistični boj in ki je močno vplival na vseslovenski upor proti nacizmu po vsej Koroški. Peter Kuhar pa se je poslovil tudi od Gašperja-prosvetaša, saj je prav on ustanovil moški pevski zbor v Železni Kapli, poslovil pa se je tudi od Gašperja lovca in iskrenega tovariša.

Pesem, ki je prišla iz grl pevcev moškega zbora SPD „Zarja“ je donela žalostno a vendar s pogumom, ki ga je pevec vlival pokojni Gašper. Mnogo izmed njih je nekoč sledilo njegovemu vzoru, je povedal Peter Kuhar, ko so se priključili partizanskemu boju in s tem plemeniti viziji svobode in enakopravnosti med narodi. Gašperju pa so v slovo zapeli tudi kapelški lovci, ki jim je bil dober svetovalec in učitelj. Tako se je vsa Železna Kapla dostojno poslovila od svojega rojaka, čigar ime bo v zgodovini tega kraja in njegovega protifašističnega boja zapisano z veliko spoštljivostjo, ki nam vsem pomeni svobodo, mir in enakopravnost med narodi.

Številni izrazi sožalja

Ob smrti tovariša Gašperja so pokojnikova družina, Zveza slovenskih organizacij in Zveza koroških partizanov prejele neštete pismene in brzojavne izraze sožalja, kjer je bil prikazan svetel lik tovariša Gašperja, poudarjena izguba, ki jo je povzročila njegova smrt, in izraženo zagotovilo, da bo ostal kot človek, revolucionar in borec simbol boja za pravice slovenskega ljudstva na Koroškem ter vzor v prizadevanjih za sožitje med narodi in za napredek človeštva.

Ker vsebine teh pism in brzojav ne moremo objaviti, niti ne moremo naštetih vseh osebnosti in organizacij, navajamo tukaj le izbor iz ogromnega števila tistih, ki so pismeno izrazili sožalje:

zvezni predsednik republike Avstrije dr. Rudolf Kirchschräger, avstrijski zvezni kancler dr. Bruno Kreisky, avstrijski notranji minister Erwin Lanc, član predsedstva SFR Jugoslavije Sergej Kraigher in Lidija Šentjura, član predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, veleposlanik SFRJ v Avstriji Novak Pribičević, generalni konzul SFRJ v Celovcu Milan Šamec, predsednik predsedstva SR Slovenije Viktor Avbelj, članica predsedstva SRS Vida Tomšič, predsednik skupščine SRS Milan Kučan, predsednik izvršnega sveta SRS dr. Anton Vratuša, predsednik CK ZKS France Popit in sekretar predsedstva CK ZKS Franc Šetinc, predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič, predsednik Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije Kosta Nadij, predsednik ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik, predsednik borčevske organizacije Hrvaške Ivica Gredič, predsednik zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojnih invalidov Jugoslavije Milan Vukasovič, predsednik komiteja za borbe in vojaške invalide Slovenije Boris Čizmek, predsednik Gospodarske zbornice Jugoslavije Ilija Vakič, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Andrej Verbič, predsednik Zveze sindikatov Slovenije Vinko Hafner, Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije, predsednik Lovske zveze Slovenije Lojze Briški, Kulturno-informativni center SFRJ na Dunaju, republiški komite za mednarodne odnose SR Slovenije, dr. Marijan Breclj, Ivan Maček-Matiija, Pepca Kardelj, Ela Ulrih-Atena, Tone Turnher, predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu Boris Race, pokrajinski odbor zveze italijanskih partizanov ANPI v Trstu, Tržaški partizanski pevski zbor, Narodni svet koroških Slovencev, Hrvatski akademski klub na Dunaju, predsednica Kluba slovenskih študentov na Dunaju Monika Srienca, deželno vodstvo KPA za Koroško, predsedstvo KZ-Verbanda Dunaj, koroško deželno vodstvo Zveze socialističnih borcev za svobodo in žrttev fašizma, predsednik deželne vodstva KZ-Verbanda Josef Nischelwitzer, sekretar Komunistične zveze Avstrije Walter Lindner, sekretar celovške skupine Komunistične zveze Avstrije Werner Wintersteiner. Skupnost otroškega varstva Maribor: občinske skupščine, družbenopolitične organizacije, kulturne skupnosti, lovske družine in borčevske organizacije iz številnih občin Slovenije ter mnogi osebni znanci, bivši soborci in prijatelji.

Vsem prisrčna hvala!

Novo vodstvo Avstrijsko-sovjetskega društva

Koroška deželna skupina Avstrijsko-sovjetskega društva je imela v nedeljo svojo deželno konferenco (občni zbor), na kateri je bil izvoljen za novega predsednika dipl. inž. dr. Anton Hofstätter. Prejšnji predsednik vladni svetnik Valentin Just je sam zaprosil, da se ga razreši te funkcije (star je že 84 let). Dolgoletni predsednik katerega so počastili s cveticami in prisrčnimi besedami, je ob tej priložnosti obljubil, da bo še nadaljnjih 16 let, ki jih misli preživeti, pomagal z nasveti in dejanji društvu, na kar so ga soglasno izvolili za častnega predsednika.

Prav tako soglasno so na zboru izvolili štiri podpredsednike in sicer — namenstnika deželnega glavarja, Ervina Frühbauerja; bivšega predsednika koroškega deželnega zbora, Hansa Pawlika; predsednika obratnega sveta, Hermanna Kollienza in mestnega svetnika inž. Amtmanna iz Beljaka.

Poleg pismenih čestitk in pozdravov s strani SPO, KPO in ÖVP so občni zbor pozdravili deželni poslanec dr. Paska, v imenu deželnega glavarja; Župan Guggenberger, v imenu občine in gospod Sackenfeld v imenu sovjetske ambasade na Dunaju.

Delovno poročilo je dal tajnik društva Johann Perdacher, kateremu gre zahvala, da je bilo društvo zelo aktivno in uspešno. Njegovo poročilo je bilo z zadovoljstvom vzeto na znanje. Novi predsednik je izrazil željo, da bi se novo izvoljeno predsedstvo na prihodnjem občnem zboru tudi „postavilo“ s takšnim delovnim poročilom.

Zvezna tajnica Avstrijsko-sovjetskega društva dr. Margarethe Klug-Steiger je v svojem referatu orisala naloge društva in poudarila, da je društvo mnogo pripomoglo, da ima Avstrija v Sovjetski zvezi dobro ime.

FILMSKA PREDSTAVA V BOROVLJAH

Tudi slovensko prosvetno društvo Borovlje je počastilo spomin 30. obletnice smrti Prežihovega Voranca. V nedeljo 16. marca je namreč vabilo na filmsko predstavo v svojo društveno sobo pri Bundru v Borovljah, kjer je predstavnik Slovenske prosvetne zveze J. Mečina predvajal film „Boj na požiralniku“, posnet po istoimenski noveli koroškega pisatelja Prežihovega Voranca.

Film je pri udeležencih našel izredno dober sprejem, posebno pri

starejših ljudeh, ki so ta čas, ki ga film prikazuje sami še doživeli. Tedaj so mali kmetje prestajali hude čase. Prežihovi Dihurji pa so se poleg dela pri velikih kmetih morali boriti še s požiralnikom, ki jim je odnašal in uničeval poljske pridelke. Prežihov Voranc je te čase mojstrsko obdelal v svojih literarnih delih, režiser Janez Drozg pa je Boj na požiralniku upodobil na filmskem platnu. Veseli nas tudi, da smo med igralci videli tudi naša rojaka Marijana Srienca in Miho Kapa.

Priporočamo, da film „Boj na požiralniku“ vidi čimveč ljudi, posebno mladina, saj je film odličen prikaz slovenske kulture.

Naj se ob tej priložnosti zahvalimo Slovenski prosvetni zvezi, ki nam je omogočila ogled filma.

SREČANJE

bivših dijakov iz internata v Radovljici s profesorjem Žitnikom v ponedeljek 7. aprila 1980 ob 14. uri v hotelu Obir v Železni Kapli.

Arena Verona vabi

Poletne igre v Veroni v Italiji so svetovno znana prireditev imenovana tudi Arena Verona, katero bo letos predvidoma obiskalo nad 500.000 ljudi. Program teh prireditev bo potekal od 10. julija do 30. avgusta.

Otvoritveni komad poletnih iger v Veroni bo „La Cioconda“. Nato bosta sledili Verdijeva „Aida“ in George Bizetova „Carmen“ (v francoskem jeziku), ki bosta mobilizirala na tisoče prijateljev opere. Z grandiozno zasedbo pevcev pod vodstvom maestra Riccarda Muti-ja bo predstava Verdijeva komada „Missa di Requiem“. Posebno veliko zanimanje vlada tudi za tri baletne večere, kjer bo med drugimi plesal tudi Wassiljev od Bolšoj teatra.

Letošnje poletne igre so že 56. Zanimivo je vedeti, da je Verdijeva „Aida“ skupno obiskalo ženad 5

milijonov obiskovalcev, kar pričra o ogromni priljubljenosti te opere.

Vsekakor so letošnje poletne igre v Veroni višek umetniškega ustvarjanja in s tem tudi privlačnost prve vrste. Ze koncem februarja so prodali 100 procentov več vstopnic kot prejšnje leto, kar prepričljivo dokazuje kakšno izredno zanimanje vlada za slavnostne poletne igre v Veroni.

Za Avstrijo, Švico in Zvezno republiko je informacijski center, kjer dobite stalno informacije o slavnostnih igrah v Veroni — 5020 Salzburg, Mertensstraße 13, tel.: 74 3 60 in 74 3 27.

Naj še omenimo, da se bodo v Veroni od 25. avgusta do 18. septembra odvijali še glasbeni tedni imenovani STRESA. Na programu bo 12 rednih in en izreden koncert. Tudi za te tedne vlada veliko zanimanje.

OSREDNJA PISARNA V CELOVCU

deluje vsak dan od ponedeljka do petka, od 8. do 17. ure. Posebne uradne ure vsak četrtek od 9. do 12. ure pa so namenjene tistim, ki se želijo o raznih problemih pogovoriti s sekretarjem ZSO, tov. Felksom Wieserjem

OKRAJNA PISARNA PLIBERK posluje vsak torek od 9. do 12. ure. V pisarni bodo:

1. 4. 1980 dipl. inž. Franci Einspieler: gospodarska in kmečka vprašanja

8. 4. 1980 Teodor Domej: mladinska vprašanja

Namesto vencev

Ob smrti tovariša Karla Prušnika-Gašperja sta namesto venca

● Zveza slovenskih izseljencev častnemu članu

● Slovensko planinsko društvo Celovec bivšemu blagajniku v smislu želje pokojnikove žene darovala ustrezen znesek dijaškega domu Slovenskega šolskega društva v Celovcu.

V smislu želje pokojnikove žene sta tudi Angela in Nace Spendier iz Šentilja prispevala 1000 šilingov dijaškemu domu SŠD v Celovcu.

„... vigredič pojejo te drobne tičice ...”

(Dva pevska nastopa šentjakob-skega zbora „Rož“)

„Da rojak prost bo vsak ...“ naš narodni koncept, manifest, ki nam je prešel v kri ... Prav je, da smo ga postavili na vrh svojega nastopa v celovškem glasbenem domu, kamor nas je pretekli petek povabilo celovško kulturno društvo. Zbralo se je kar dovolj poslušalcev, med njimi tudi nekaj takih, ki znaajo samo nemško. Občutiti je bilo, da smo takoj ustvarili izrazni stik in to nam je povzdignilo glasove. Odmevali so prijetno in glasno loveč se med visokimi stebri pripravnih srednje dvorane. Naše domače narodne so poslušalci sprejeli kakor priljubljene stare prijateljce: z živim zanimanjem in prisrčnim aplavzom. Osrednji del je izpolnila Ljuba vigred in segrela naše občinstvo, ki se je bilo zaradi letošnjega hladnega marca skoraj pritislo v dvorano. Tudi Lipa nam je znova ozelenela, da so se imele siničke kam skriti ... Potem pa smo

zašli le tudi v bližnjo preteklost, v hercegovski kras, med puške in bajonete in podoživljali s poslušalci vred narodno žalost naših južnih slovanskih bratov, tragiko, ki jim jo je storil okupatorski škorenj. Škoda, profesor, ki je pesmi povezoval oziroma komentiral v obeh jezikih, kakor da je gluha za vsebino te pesmi. Saj bi bil lahko pošteno povedal v obeh jezikih zgodovinsko resnico o narodnoosvobodilni borbi pa naj sedi v prvi vrsti kak škof ali kak župan. Tudi pri Prešernovi Zdravljici ni v prvi vrsti pomembno, da je „Trinklied“, temveč izpoved svobodoljubja, slovenskega narodnega ponosa in mednarodnega miroljubja.

V drugem delu koncerta se je razpel lok naših pesmi od Anitinih oči na Portugalskem, do valov mogočne reke Wolge pa do najbolj ponižanih tega sveta, do črncev v Ameriki. Stoletja jih je beli kolonialist izžemal za svoje profite, misionariji so jih tolažili z odrešenikom Kristusom, tako so nastali njegovi obupni kriki, obrnjeni na Križanega.

Naše koroško narodno črnstvo pa smo dan navrh skušali prikazati Salzburganom. Tamkajšnji solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev nam je povabil na

pobudo salzbürških slovenskih študentov. Zapeli smo jim v glavnem rožanske ljudske pesmi. Povezoval jih je Janko Merkač, prikazoval naše kmečko življenje in delo, tu in tam pa vpletel kako literarno besedilo J. Perkoniga, P. Handkeja in J. Messnerja. (Iz nerazumljivih razlogov je navedel avtorstvo samo od prvih dveh.)

Dvorana v katoliškem domu je bila kar lepo zasedena, med poslušalci je bil tudi pisatelj P. Handke.

Zdi se mi, da smo v Salzburgu dosegli svoj namen. Da smo po svojih močeh prikazali Salzburganom našo pevsko kulturo in našo narodno politično problematiko.

Nazadnje pa še to: naš zborovodja nas je uspešno vodil samo z eno roko, to se pravi z levo, desno ima namreč v mavcu. Upam pa, da mu to levičarstvo ne bo delalo pri nadaljnjem trudu kakih težav.

Jožica Čertov

OBVESTILO SLOVENSKE ŠPORTNE ZVEZE

Seminar za športne funkcionarje bo v času od četrta 3. aprila do sobote 5. aprila 1980 v domu ZTKOS v Planici. Prihod v četrtek do 18. ure, odhod v soboto po kosilu. Interesenti naj se javijo v pisarni SŠD najkasneje do 1. aprila.

Naši planinci obiskali Jadran

Minulo soboto in nedeljo smo bili slovenski planinci na Koroškem, kar se zelo čudno sliši, na izletu na otokoma Cresu in Lošinju. Naš glavni cilj je bil vzpon na 588 m visoki Osor na Lošinju, ki ga pa zaradi slabega vremena v nedeljo (dež in megla) nismo mogli „osvojiti“. Kljub temu je bil izlet prijeten in poln privlačnih zanimivosti.

Pot nas je vodila (z omnibusom) iz Celovca preko Ljubljane in Opatije v Rabac (pol poti med Opatijo in Puljem). Tam smo se zapeljeli na ladjo, ki nas je v eno in pol urni vožnji prepeljala

oblakov. Da bi se še povzpeli nanj pa je že bilo prepozno, zato pa so nekateri sklenili, da se bodo v mesecu maju ponovno podali na pot in drugič poskusili srečo.

Vožnja oziroma potovanje po obeh otokih je pravi užitek. Kamor si pogledal si bil soočen z lepoto in posebnostmi tega otoškega sveta — z bujno vegetacijo in pa tudi s peščeni kraškimi predeli, ki jih oblikujejo vetrovi celine — burja. Tudi vsak večji kraj obeh otokov ima bogato preteklost. Zanimivo je tudi vedeti, da so

Mesto Cres na otoku Cres

v meslo Cres na otoku Cres. Slednji je drugi največji otok (tako za Krkom) na Jadranu in je dolg 75 kilometrov. Od Lošinja ga loči 11 m širok umetni kanal preko kalerega vodi poseben most, ki omogoča plovbo ladjam po kanalu. Ta most loči otok Cres od otoka Lošinja. Nekdaj sta bila Cres in Lošinj eden otok. Kraj ob tem kanalu se imenuje Osor, gora nad njim na otoku Lošnju pa prav tako Osor. Naselje Osor je zgodovinsko zelo pomembno, saj je tam ohranjenih celo vrsto spomenikov rimskega in srednjeveškega obdobja. Ko smo že pri zgodovini naj še omenimo, da sta bila Cres in Lošinj z ostalimi malimi otoki do zadnje vojne italijansko ozemlje. Najvažnejši kraj otoka Lošinja pa je vsekakor Mali Lošinj, eden najbolj obiskanih turističnih krajev v Kvarnerskem zalivu. Prenočevali smo v Malem Lošinju v hotelu Bellvue in se naslednjega dne ob slabem vremenu poslovili od tega lepega turističnega kraja polnega sredozemskega rastlinsstva.

Oba otoka povezuje nad 100 km dolga asfaltirana cesta, ki vodi mimo silno zanimivih atrakcij, kot je na primer sladkovodno jezero Vrana, ki se ponaša s 84 metri globine (toliko kot Vrbsko jezero) in katerega dno se nahaja 68 m pod morsko gladino. To jezero je fenomen in še vedno ne dovolj raziskano. Jezero Vrana je rezervuar pitne vode za ves Cres in Lošinj.

Najpomembnejše naselje otoka Cres je istoimensko mestce in pristanišče Cres, ki je hkrati tudi eno največjih otoških mest Jugoslavije.

Ker smo se z odhodom v Malem Lošinju zaradi dežja zakasnil, smo se tem bolj jezili, ko smo se peljali pod Osorjem in ko je pokukalo sonce iz

od Napoleonovega časa (1813) pa do konca prve svetovne vojne in lem delu Jadranskega morja vladali avstrijski Habsburžani. Po razsulu avstrijske mornarije sta prišla kot smo že omenili otoka Cres in Lošinj z nekaterimi manjšimi otoki v italijansko last, ostali jadranski otoki pa so postali jugoslovanski. V zadnji vojni pa je še tema dvema otokoma zasijala svoboda.

Srečanje koroških borcev

V soboto je bilo na Bledu tradicionalno srečanje bivših partizanov in aktivistov, ki so v zadnji vojni sodelovali v narodnoosvobodilni borbi na Koroškem. S koroškega se je udeležila srečanja večja skupina bivših partizanov in aktivistov s podpredsednikom Janezom Wultjem-Lucum na čelu. Srečanja so se udeležili tudi predsednik zveze združenj koroških borcev inž. Pavel Zaucer-Matjaž in številni predstavniki družbenopolitičnega življenja Gorenjske.

Težišče srečanja je bilo v znamenju smrti lovriša Karla Prušnika-Gašperja. Z žalostjo v srcu so se govorniki spominjali težke izgube, ki je prizadela bivše borce in bivalce obeh strani Karavank. V hotelu „Svoboda“, kjer je bilo srečanje, je bila tudi žalna knjiga, v katero so se vpisali vsi udeleženci. Ob tej priložnosti so tudi prebrali odlomek iz knjige „Gamsi na plazu“, ki jo je napisal tov. Prušnik.

Na srečanju so podelili tudi spominske znake koroškega partizanstva.

Pestra kulturna dejavnost v Železni Kapli

Krajevni odbor Zveze slovenskih žena v Železni Kapli je preteklo sredo vabil na predavanje dr. Toma Hribernika iz Kranja. Zanimivega predavanja se je udeležilo lepo število obiskovalcev — skoraj štirideset, največ seveda žena.

Predavatelj je namreč govoril o poapnenju žil, visokem in nizkem krvnem pritisku, o srčni in pljučni astmi, sladkorni bolezni ter o plivu vremena in lune na zdravje. Predavatelj dr. Hribernik je znal uporabiti preproste besede, tako, da so njegova izvajanja bila razumljiva vsem navzočim. Ko je govoril o načinih zdravljenja posameznih bolezni, je posebno važnost polagal rekreativnemu življenju in pravilni prehrani. Pri tem je navajal tudi primere iz svoje prakse. Čeprav je predavanje trajalo dve uri, so le-temu poslušalci pozornost sledili. To pa je tudi dokaz, da je za taka predavanja pri nas veliko zanimanja. Torej še več podobnih predavanj!

Kapelške žene so se referentu zahvalile s stekleničko domačega zdrava

vila ter šopkom cvetja, dr. Hribernik pa je svoj honorar poklonil otroškemu vrtcu v Skocijanu, za kar se mu posebej zahvaljujemo.

Da je naše občinstvo željno tudi slovenskih predstav, se je pokazalo zadnje nedeljo. Domala polna farna dvorana občinstva, je z veliko pozornostjo spremljalo dogajanja v „Boju na požiralniku“. Film se je obiskovalcem zelo dopadel, še posebej je zamaknila precej znana govornica igralcev, torej domače podjunske narčije.

Prežihov Voranc je v svoji noveli, ki so jo posneli na film, opisal kmečke ljudi iz domačih gor in njihovo samaraslost in ljubezen do svoje zemlje, predvsem pa njihovo hrepenenje po boljšem in lepšem življenju.

Za predvajanje filma ter organizacijo velja zahvala SPZ in SPD „Zarja“.

Prejšnjo soboto, so se v našem kraju mudili predstavniki avtobusnih

prevoništev iz zahodne Nemčije. Le tem sta se predstavila moški zbor pod vodstvom Joška Wrulicha in mladinska folklorna skupina pod vodstvom Traudije Uršic. Gostje so zelo pozorno sledili slovenskemu petju in vezanemu besedilu, ki ga je podajal Miha Traunik. Tako so bili na kratko seznanjeni s kulturnimi prizadevanji ter življenjem koroških Slovencev.

Že na vseh letošnjih prireditvah nastopata društvena zbor v novih oblekah. Nabava je bila potrebna, ker sta se oba zbora močno pomladila in pritegnila vrsto novih pevk in pevcev. Mešani zbor zdaj šteje 45 članov. Nove obleke so stale ogromno denarja, društveniki pa so uspeli veliko sredstev zbrati pri domačinih, katerim velja najlepša zahvala za finančno in moralno podporo domačega društva. SPD „Zarja“ pa pričakuje pomoč in podporo tudi še z javne strani in upa, da bo tako možno poravnati vse tozadevne račune.

njem. Gašper je odločil naglo, da morata z njimi za Pančevo vilo:

„Uniformo in obutev hočemo, pa vaju izpustimo!“

V preplašenih stražarjih pa je počil strah. Začela sta suvati krog sebe ... Že sta se izmuznila krepkim partizanskim prijemom ... pas s pištolo so jima še odvzeli. Pa ju je že požrla tema. Nič drugega ni preostalo, kakor takoj izginiti.

Vsi zasopli so lezli po Košarjevem pašniku, ko je začelo v Kapli vreti: rakete so švigale v zrak, motorji so zabrneli, glasovi so se pojavljali.

Janez je bil vsekakor zadovoljen z akcijo, saj so zaplenili dve dobri mavzerici, dve „nulahterici“ in oba policijska pasova z naboji.

Na javki tik nad obvrhško šolo je sedel obveščevalec Matevž. Čakal je le Lovca, ki je bil dober terenec tega kraja. Pripravljali so sestanek aktivistov od Oblastnega komiteja, da se oceni terensko delo in reorganizira področje preko Zečan proti Rožni dolini.

Matevž je čakal na Johano skupino, ki uspešno obdelava teren levo od Bele vse tja do Košute in Spodnjega Roža. Bil je izborno skrivališče, kjer je tičal Matevž. Za dober lučaj spodaj pod zaraščeno strmino je stala lesena šola, poslopje, ki ga je v ta pristni slovenski kraj postavila ponemčevalna roka Südmarke leto dni pred prihodom hitlerizma v Avstrijo. Matevž je nabral od tukajšnjih domačinov dosti o prvem učitelju, ki je bil vnet hitlerjanec in že vgriznil v rusko zemljo zunaj na fronti, kamor je pohitel s takim navdušenjem leta 1941.

V Matevževem želodcu je že krepko krulilo. Pričakoval je, da mu bo prinesel kdo od Pohribovškove kmetije kaj jesti. Vsak dan je dobival hrano od teh ljudi, če se je najvil ponoči skrivaje, da se nahaja v svojem skrivališču

na javki. Matevž se je sam pri sebi čudil, kaj so nekateri Obvrhčani tako preplašeni in skrajno nezaupljivi. Ali je vse to posledica nacističnega ustrahovanja, odkar so letos junija in pred nekaj dnevi partizani likvidirali dva domačina kmeta, strupena nacistična priganjača? Ako je primerjal Matevž svojo domačo grapo, je ugotovil, da je tam ljudstvo bolj strnjeno v OF, če izvzame Jelšnika in morda v Meddolju še koga. Premišljeval je večkrat o tem, kaj imajo Obvrhčani, ali so malce preveč zaprti vase? Ker so taka majhna samostojna župnija bolj odrezana od sveta? Dočim drugi okoličani Kaple le večkrat pridejo v trg in nekako malo bolj v svet! Matevž si ni znal razložiti, kaj je v teh ljudeh. Četudi je imel na drugi strani dosti zvez z raznimi hišami in družinami, ki so delovale za partizane. Opažal je, da so nekateri ljudje bolj dostopni, ki so se v sedanjem ali prejšnjem rodu priženili ali primožili v ta gorski kraj bodisi z jezerske, potoške ali bodisi s kapelške ali z zečanske. Isto je veljalo tudi za Podhribovščka. Gospodar je prišel iz Meddolja. Nanj si se lahko zanesel.

Matevž je slišal mnogo o davnih propadlih obvrhških kmetijah, katerih je menda nad ducat, in samo velike, ki so tekem zadnjih sto let šle rakom žvižgat. Podobno kot okoli Lenarta v Sali. Morda še v hujši obliki. Tako so Obvrhčani danes samo še pod Obirjem spodaj lastniki svoje zemlje. Vrhovi, najlepši gozdovi in celo sam Obir so v tujčevih pesteh. Morda to ponižujoče dejstvo tudi tako razkrajajoče vpliva na tukajšnjega prebivalca? Morda sem pa jaz, si poočita Matevž, le preveč enostransko obveščan? Treba je razumeti tukajšnjega človeka. Treba je občudovati morda prav preostale Obvrhčane brez Obirja in najvišjih obvrhških vrhov, da vztrajajo v tem usodnem kraju, ki ga okoli in okoli obdaja tujčeva last! Tako je prišel na Johana, domačina Obvrhčana, ki že trpi toliko let in se bori za boljšo bodočnost tudi tukajšnjih svojih ljudi. Jo-

Valentin Polanšek

24

BRATOVSKA JESEN

I. del

Samo nekaj korakov so bili še od Petelinove gostilne, pa slišijo ženski glas: Vrničeva Rezi je govorila s stražarjema, ki sta običajno stala kakih pet korakov nad gostilno od cesti. Besede so krožile okoli šaljive vsebine. Zdaj sta začela Domen in Gašper glasno nemško govoriti. Janez je korakal nekaj metrov za njima, zadaj pa še trije borci. Domen je slutil policista, ki je stal malodane na betoniranem podstavku ob Fridijevi hiši.

Pred stražarjema Gašper in Domen obstojita. Vrničeva Rezi je odtavala dol na vogal k veliki cesti, koder mimo se pride na kapelški glavni trg. Kot na notranje povelje si partizana zbereta vsak svojega. Domen posveti svojemu policistu v obraz in pridušeno sikne:

„Roke kvišku!“

Domen niti ne sliši, da se je Gašperjev policist glasno zasmel, kajti mislil je, da pijana dopustnika zbijata bedaste šale. Tedajci pa ponovi Gašper trše in pritisne pištolo na stražarja:

„Roke kvišku! Partizani!“

Otrpneli policist gre z rokami navzgor. Že je Janez pri roki in iztrga mavzerico začudenemu Nemcu. Potem so ju hoteli potisniti v bližnjo vežo in jima zabičevali, da ju prvi glasni besedi pobijejo. Na cesti ni kazalo slačiti policistov. Zakaj kraj, kjer se je vse to bliskovito odigravalo, je vsekakor bil izpostavljen nepričakovanim preseneče-

O boleznih srca

Blagor našim očetom in dedom, ki jim je šla v slast že skorja kruha. Niso niti vedeli ne slišali za besedo standard, za katero se danes skrivata vik in krik nezadovoljnih množic. Danes propade na volišču vsak kandidat, ki mu ni bila med volilno agitacijo vsaka tretja beseda „standard“. Ljudje bočejo uživati, zametati iz sklede s polno žlico, in to brezskrbno, kakor da bi to bilo samoumevno in darovano že zaradi samega rojstva.

Iz te omame se zdrznejo in zavejo žele ob katastrofah — pa naj bodo te naravne ali izzovane od človeka. Sicer resnične stvarnosti in

Ni vse zlato kar se sveti

nenebne nevarnosti za življenje ne vidijo, rajši slepo verujejo v vsemoč napredka. Napredujemo, res napredujemo v tehniki, fiziki, kemiji in drugih vedah, potujemo ne samo z letali, temveč na vesoljskih ladjah. Naše železnice vozijo kmalu že 150 let. Vozijo tudi z blazno hitrostjo, vodijo jih že avtomati. In vendar v resnici so nesreče tudi na njih še vedno tako pogoste, da se jih bomo kmalu bali bolj kakor letal.

Kemija! Kakšen napredek v kemiji... Zajeli smo plin iz globine na tisoč metrov izpod zemeljske površine ali tritisoč kilometrov daleč iz Sibirije, pridobivamo ga sami tudi po tovarnah in laboratorijih, a nazadnje vam cisterna s plinom trešči v španski kamping, kamor so se turisti pripeljali na tisoč kilometrov daleč, da bi se v naravi odpočili, ter z eksplozijo plina povzroči strahovito katastrofo. Kakor v španskem kampu, tako podobno v Mehiki ali v Egiptu, kjer avtobus zavozni v Nil in ubije čez 100 ljudi.

Bencin in plin, ali niso to vrhunski dosežki kemije, se pravi napredka? Napredek nam res lajša življenje, a ga hkrati izpostavlja novim nevarnostim. Kakor da bi hotel kdo poskrbeti, da zavarovalnice, ki so pač umotvor človeka, ne propadejo.

Kakor da bi bilo zapisano, da moramo živeti v takšnem začaranem krogu — od novih izumov in novih pridobitev do povečane nevarnosti, a hkrati do novih možnosti za zaslužek drugih. Ubogi državnik: pobijajo terorizem, da bi zavarovali prvi pogoj za človeško življenje, a londonska zavarovalnica svetovnega slovesa, ni še nikdar tako delala z Italijo prav zato, ker v njej terorizem cvete.

Seveda nima Italija v tem pogledu monopola. Po najnovejših poročilih spravijo londonske zavarovalnice v svoje blagajne 100 do 200 milijonov dolarjev na leto za zavarovalne premije bogatih menežerjev multinacionalnih družb, ki se bojijo za svoje življenje, in uresničujejo — v Londonu seveda — stari rek „Mors tua, vita mea“.

Primarna hipertenzija ali esencijalna hipertenzija je splet raznih okoliščin ali kompleksne etiologije. Ker so pri primarni hipertenziji vzroki nepoznani je tudi zdravljenje bolj izkustveno in nespecifično. Specifično ali usmerjeno zdravljenje pride v poštev le, kadar je vzrok poznan ali odkrit. Zato, če hočemo hipertenzijo zdraviti jo moramo najprej odkriti in tu se moramo držati že navedenih kriterijev. Višji pritisk od 140/90 je že hipertenzija.

Vedno več je spoznanj, da je kontrola zelo važna, ne glede na to ali je vzrok poznan ali ne, če je stalna ali se še spreminja, ali se pojavlja pri mladem ali tarejšem človeku, pri prevenci ali preprečevanju nastanka aterosklerotične bolezni. Statistike so pokazale, da obolenost in smrtnost raste tu, da se življenje krajša že pri minimalnem porastu pritiska.

Obolevanje in umiranje zaradi hipertenzije nastane zaradi okvar na vitalnih organih. Popuščanje srca, ki je bilo zelo pogosto zaradi zvišanega krvnega pritiska je danes precej redko pri zdravljemem pacientu. Nobenega dvoma ni več v povezavi med koronarno boleznijo in hipertenzijo. Prav tako ne o vzrokih za nastanek možganske kapi, saj je hipertenzija eden od glavnih vzrokov za razvoj anevrizme, to je drobnih izboklin kot mačica na možganskih žilah, ki počijo pri povišanem pritisku in tu takrat nastopi krvavitev.

Idealno bi bilo, če bi pri zdravljenju povišanega pritiska lahko kontrolirali sistolni in diastolni pritisk celih 24 ur na dan in to pri vsakem fizičnem naporu ali pa pri počitku. Vendar to je še utopija, saj je pritisk tako spremenljiv in odvisen od raznih okoliščin, da je že uspeh, če uspemo vzdrževati pritisk pri sedečem pacientu v mejah 150/90.

Tako zdravnik zdravi celega človeka, ne pa samo znake bolezni. Isto velja tudi za hipertenzijo, saj je le ta simptom in je lahko le znak pri posamezniku, saj mnoge bolnike mučijo razni problemi. Zato mu je v veliko pomoč, če nekdo razume njegove probleme, strah, napetost, mu svetuje in tako aktivira njegove mentalne in psihične rezerve, saj je zdravljenje dolgotrajno, pogosto traja celo življenje in je brez sodelovanja bolnika neuspešno.

Za vsakega bolnika je potrebno napraviti program zdravljenja, ki naj vsebuje njegov počitek, rekreacijo, dieto, zdravila in če je potrebno operacijo.

Debelost je eden od vzrokov za poslabšanje bolezni žil. Debele osebe z zvišanim pritiskom umirajo prej kot suhe s samim zvišanim pritiskom ali samo debele brez pritiska.

Znižanje telesne teže z enostavno reduk-

cijo kalorij v prehrani, je nasplošno zaželeno pri hipertenzijah. To je važno predvsem pri mladih in priporočljivo je čim bolj zmanjšati količino maščob in olj v hrani. Verjetno nihče ne dvomi o pomenu soli v prehrani, prav tako pa vsi vedo, da je sol pri hipertenzijah škodljiva, saj zadržuje v telesu odvečno vodo. Zaželeno je, da dobi takšen bolnik le od 200 do 500 mgr soli dnevno, kar pa dobi že ob normalni prehrani, če jo ob kuhanju ne solimo. Z modernimi zdravili, ki odvajajo odvečno vodo in soli iz telesa pa se ta količina lahko poveča na 1000 mgr dnevno.

Idealno zdravilo ne obstaja; le to naj bi delovalo pri čim večjem številu bolnikov, naj bi bilo enostavno za jemanje in brez škodljivih posledic za organizem.

Fižolove dobrote

Stročnice vsebujejo veliko ogljikovih hidratov, zato so priporočljiva hrana posebno za zimске mesece, ko telo potrebuje več toplote. Bogate so tudi na beljakovinah, ki pa se slabše razkrajajo in so zato tudi za marsikoga težko prebavljive. Da se temu delno izognemo, jih 12—14 ur pred kuho namočimo v toplo vodo.

K stročnicam prištevamo: fižol, grah, lečo in bob.

KAKO PRIPRAVLJAMO FIŽOL?

Namočen fižol pristavimo vedno v hladno vodo. Vode, v kateri smo fižol namakali, nikdar ne odljemo. Med namakanjem so že prešle nekatere hranilne snovi iz fižola v vodo. Fižolu ne dodajamo sode bikarbone, ker uniči še tistih nekaj vitaminov, ki se nahajajo v njem.

Da bo fižol okusnejši, mu dodamo med kuho lahko: korenine zelene, peteršilja in korenja, por, prepraženo čebulo, paradižnik, pečena ali dušena jabolka in dišave: majaron, timijan, lovorjev list, muškadni orešček, poper in rdečo papriko.

PISANA ENOLONČNICA

25 dkg belega fižola, 25 dkg mesnate slanine ali reber, 2 veliki čebuli, 25 dkg korenja, 2 jabolki, 2 hruški, 25 dkg krompirja, sol, poper, paradižnik.

Fižol pristavimo v vodi, ki se je v njej namakal, in dodamo na večje kose narezano slanino, čebulo in korenje. Ko jed vre že pol ure, dodamo še olupljeno sadje in krompir, vse narezano na drobne kocke. Po potrebi še jed dosolimo, dodamo poper in paradižnik ter še kuhamo pol ure.

FIŽOLOV PIRE S KISLIM ZELJEM

50 dkg fižola, velika čebula, velik koren, 20 dkg prekajene slanine, 5 dkg surovega masla. Fižol operemo, čez noč namočimo in naslednji dan skuhamo z na koščke narezano in na čebuli prepraženo slanino, korenjem in lovorjevim listom do mehkega. Fižol kuhamo v pičli vodi, da je ne bomo po nepotrebnem zavrgli, fižolov pire mora biti namreč gost, da ga lahko jemo z vilicami.

Fižol in korenje zmeljemo na mesoreznici in pretlačimo skozi sito, lahko pa ga tudi v mešalcu zmešamo. Pireju dodamo surovo maslo, ga še enkrat premešamo, okrasimo z zlatorjavo zapečenimi čebulnimi koleščki in serviramo s prepraženim kislim zeljem.

MRZLA FIŽOLOVA PEČENKA

15 dkg fižola, drobna čebula, 15 dkg zmlatega mesa, limonina lupina, gorčica, muškato orešček, poper, zelen peteršilj.

Namočen fižol skuhamo z dišavami do mehkega, ohladimo in odcedimo ter zmeljemo na mesoreznici. Dodamo mu zmlato meso, na maščobi prepraženo čebulo, jajca, drobtine in ostale dišave. Dobro premešamo, zmes napolnimo v pomaščen podolgovat pekač in pečemo v ogreti pečici 30 minut. Hladno pečenko narežemo na debelejšje rezine in jo serviramo s pikantno krompirjevo solato za večerjo.

FIŽOL Z RDEČIM VINOM

50 dkg fižola, 2 žlici margarine ali masla, čebula, 10 dkg prekajene slanine, moka za prežganje, 1/2 l rdečega vina, hrenovke.

Namočen fižol skuhamo do mehkega in mu pridamo prežganje, ki smo ga pripravili iz margarine, prepražene čebule, narezane slanine, moka in rdečega vina. Jed po potrebi zalijemo še s fižolovko, dobro prevremo in vložimo hrenovke, ki naj počasi vro v omaki 5 minut.

han, je ugotavljal Matevž, se celo eno leto več tepe s hitlerizmom, kajti on je že dezertiral poleti osemindesetega leta kot vojak v Jugoslavijo. Spominjam se še, kako sva se srečavala 1939 in 1940 v Ljubljani. Z nekaterimi Zečani je bil skupaj v Srbiji, kamor so jih izgnale jugoslovanske oblasti na željo ali povelje Hitlerja.

Matevž se je nasmehnil, ker je z veseljem pričakoval skorajšnje snidenje z Johanom.

Ta dan je presenetil Matevža kar dvojno. Preden so se dobili z Johanom in jegovimi, je kapelški kurir pripeljal na javko Janezovo skupino s Gašperjem in Pohorcem... in... (Matevž spočetka ni mogel verjeti)... brata Domna! Kako sta se pozdravljala. Brata partizana iz sončne Ojstrovine, brata sopeva nekdanjega Korijevega zbora! Radost je bila tolikšna, da bi kmalu brata zapela na glas.

Okajevci so se pomaknili pod večer v bunker onstran Podhribovščka. Matevžu so pustili Domna. Tako sta prenočila tik nad obvrhško šolo ojstrovška brata. Malo sta spala. Pripovedovanja je bilo še in še. Saj se nista videla že dolgo ne. Zdaj sta obredla vsa bližnja in daljnja preteklost, odkor se pobijata po svetu — zdaj že četrto vojno leto. V skrivališču sta imela dve koci in dve šotorki, oblečena sta bila sorazmerno dobro, oborožitev pa je bila le v karabinkah in štirih nabojih. Šepetaje je šel razgovor. Zavila sta se v koce, se stisnila drug k drugemu, prekrila s šotorkama in se tako počutila kot fantalina, kakršna sta ležala kdaj za mladih nog v kakšni beraški kmečki kamri.

Proti jutru sta brata Matevž in Domen čula tik pod sabo pri obvrhški šoli avtomobilsko bučanje. Matevž je povedal bratu, da so nastanjeni doli v šoli sedaj vojaki, da je prenarajena sploh vsa šola v vojaško postojanko. Vsako jutro navsezgodaj pride avtomobil iz Kaple, ne vem, ali zamenjajo posadko ali dovažajo kaj drugega ali samo patrolirajo po cesti.

„Zakaj se potem prav tukaj ugnezdiš, od koder gledaš Nemcem skoraj na glavo dol?“ se je čudil Domen.

„Skrivališče je preiščeno izbrano. Imam nekak pregled na cesto, ki pride ven iz Potočja, imam skoraj vse Zgornje Obvrhje pod kontrolo. Sicer pa nisem izbral tega kraja sam. To je Johanova zamisel.“

Matevž je vedel povedati toliko žalostnega: Domačine ustrahujejo — domačine zapirajo... domačine pretepaajo... domačine odganjajo bogvedi kam. Zlasti se znaša zadnje čase prav kapelški orožniški komandant v svoji posurovelj razkačenosti... Potlej je povedal, kako so Stazinega moža ujeli prav Vrabičevi 'raztrganci' na limanice. Matevž je zmajeval z glavo, da so mu padali lepi črni lasje v kosmih na vzbočeno visoko čelo:

„Pa prav njega, ki se je tako trudil okoli leta 38 v cellem Meddolu poleg Vovkovih kot najzvestejši hitlerjanec. Zdaj pa ga nacistični orožniški komandant zaloti kot nekega zlikovca, ki pomaga banditom. Jaz tega ne razumem. Svet je danes iz tira. Tudi ne razumem, kako da Stazin dedec ni prepoznal Vrabiča samega, ki je bil menda pri 'raztrgancih' zraven! Ko je dedec vendar prebrisane glave! In kolikor je meni znano, prav na debelo ni pomagal partizanom. To bi moral najprej vedeti jaz kot obveščevalec. Zato pravim, da je ta zadeva nekam nejasna. Žalostno pa je zaradi tega, ker so odgnali prav tisti dan Kozeljvega gospodarja — in Veronikinega!“

Domen je vedel za Luka in njegovega najstarejša otroka, ki so jih pravtako odgnali. Kako je bilo z Veroniko, ni maral brata vprašati. Bo že sam povedal, če mu kaj na srcu leži. Pravzaprav Domen niti vedel ni, kako je sedaj razmerje med bratom in zalo zalužko kmetico. To, kar je nosil še v sebi, so bili spomini na leta pred vojno, ko sta se Matevž in Veronika pač strastno ljubila in pred vsem

svetom vse tajila. Domen je jemal to na znanje kot usodo, tako kot odhod svoje Minke.

Pa je povedal potlej Matevž sam, kako je bilo z Veroniko, da je ušla nemškimi krempljem, ko so prišli po Zalužke, da jih odženejo kot cigane raz lastno domačo zemljo.

Domen je čutil, da bi Matevž rad še kaj rekel, pa se je zadrževal siloma. Domen seveda ni vedel, kako ohlajeno je sedaj razmerje med tema dvema človekoma, ki sta si bila deset let sredi kmečke obrekljivosti. Zato bi rad potožil Matevž svojemu bratu svoje zavoženo ljubzensko življenje...

V podhribovškem bunkerju so okajevci obdelovali zadnje napatke z višje strani. Začel je Janez in ponovil Sergejeve besede: „Naj bomo iniciativni in iznajdljivi!“ Dobesedno je dejal sekretar Pokrajinskega komiteja za Severno Slovenijo: „Sami se morate znati, o naši skupni borbi so vam naša načela znana! Koroške ljudi je treba gledati tako, kakršni so. Ne smete biti suhoparni praktičisti. Do ljudi bodite odkriti. Z vojsko delajte roko v roki. Predvsem pa ne zanemarjajte malih kmetov!“

Gašper je začel preiščevati o čudnem razvoju med gotovimi predvojnimi naprednimi tovariši iz kapelške okolice in v trgu samem zlasti v prvem letu po „anšlusu“ Avstrije k nemškemu rajhu. Zakaj je marsikaterega povsem zmedel tisti pakt med Stalinom in Hitlerjem avgusta devetindesetega leta? Kako je bilo mogoče, da je vodstvo KPA izdalo tajno navodilo, da se partiji lahko včlanijo v hitlerjanske formacije? Tako je šel na primer Pekov Miha h kapelškim esajevcem, Rižnikova brata sta pristopila v NSKK (nekako strankino udruženje vozačev), Zidar pa se je potegoval na vse škriplje za sprejem prav v stranko nacionalsocialistov.

(Dalje prihodnjič)

DVE JEZIKOVNI SKUPNOSTI IN IZ TEGA IZHAJAJOČI PROBLEMI ZA JUŽNOTIROLSKE OTROŠKE VRTCE

Najprej nekaj podatkov za boljše razumevanje:

a) Porazdelitev jezikovnih skupnosti: Na Južnem Tirolskem tačas živi približno 420.000 ljudi, od tega je 63% nemškogovorečih, 33% italijanskogovorečih, 4% Ladincev. Za različne recimo od Švice različne jezikovne skupnosti (z izjemo Ladincev v dolinah Gröden in Gader) niso naseljene v ločenih, zaključnih področjih, ampak so porazdeljene po vsem območju. Vendar pa ne enakomerno: dobre tri četrtine vseh Italijanov Južne Tirolske živi v mestih (Bolzano) in Meran (Merano), ostanek je porazdeljen na področje južno od Bocna in na ostala mesta. V večini majhnih, predvsem podeželskih občin živijo skoraj samo nemško govoreče družine, pri čemer so tudi redki vaščani, ki pripadajo italijanski jezikovni skupnosti, večinoma karabinjeri (policisti) in njihove družine.

b) Statut o avtonomiji province Bozen (znan tudi kot „paket“) zagotavlja prebivalcem nemškega jezika tako šole kot tudi otroške vrtce z nemškim učnim jezikom, prebivalcem italijanskega jezika pa šole in vrtce z italijanskim učnim jezikom; isto velja tudi za ladinsko prebivalstvo.

c) Trenutno obstaja na Južnem Tirolskem približno 300 otroških vrtcev z okoli 450 oddelki (pri čemer šteje otroški vrtec tako z italijanskim kot z nemškim oddelkom za dva vrtca, z več enojezičnimi oddelki pa kot en vrtec). Za ustanovitev lastnega oddelka je treba vsaj 15 otrok ene jezikovne skupnosti, to je, številna spodnja meja je 15 otrok. Če v kakem kraju ni toliko italijanskih predšolskih otrok, se torej ne more ustanoviti lasten oddelk z italijanskim jezikom v vrtcu, in starši morajo poskrbeti za to, da pridejo ti otroci v najbližji vrtec z italijanskim jezikom ali pa upati, da jih sprejmejo v krajevni vrtec z nemškim jezikom, kar je nenazadnje odvisno od posameznih vzgojiteljic vziroma od sogovornikov vrtca.

Situacije, da na Južnem Tirolskem živijo druga ob drugi dve oz. tri jezikovne skupnosti, jaz sam nikoli nisem občutil kot slabost. To dejstvo sem gotovo sooblikovalo moje življenje: izkušnje otroštva in mladost sem preživel v jezikovno mešani soseski in tega dejstva nisem izkusil kot negativnega. Otroci smo se takorekoč igrali naučili drugega jezika (ne da bi pri tem pozabili materinščino) in na sožitje obeh jezikovnih skupnosti nikoli nisimo gledali kot na posebnost. Šele zelo togi, celo netolerantni odnos na Južnem Tirolskem z absolutno večino vladajoče stranke do dvojezičnosti me je pripravil do tega, da sem se nekoliko podrobneje znanstvenim razpravljanjem razmeroma staro, kako dvojezičnost vpliva na duševni in s tem tudi osebnostni razvoj. (To sicer ni moje specialno področje — dvojezičnost je bila pri analizi problemov južnotirolskih vrtcev le en vidik med številnimi — vendar mi je branje sociolingvističnih razprav dalo nekaj pobud in pomislekov.)

DVOJEZIČNOST IN NJEN VPLIV NA INTELIGENCO IN RAZVOJ OSEBNOSTI

Misel, da bilingvizem ovira intelektualni razvoj otroka, temelji na domnevi, da zaidejo otroci, ki so soočeni z dvema jezikovnim sistemoma oz. so vanju vpleteni, v jezikovno konfliktno situacijo, ki negativno vpliva na njihovo inteligenco in osebnost.

Hipotezo formulira CHRISTOPHERSEN (1948) takole: Dva jezika bi lahko povzročila v enem in istem individu dve osebnostni strukturi, ki tekmujeta med seboj, in bi morala torej voditi v psihodinamične konflikte. Preiskavo o tem vprašanju (DARCY, 1953, 1963; JENSEN, 1962) so potrdile, da obstajajo določene zveze med bilingvizmom ter nižjim inteligenčnim kvocientom in določenimi motnjami osebnosti.

PEAL in LAMBERT (1962) pa sta postavila nasprotno hipotezo, temelječo na njihovih raziskavah francosko-angliških bilingvalov v Montrealu. Ta hipoteza pravi, da inteligenca in

dvojezičnost nista v negativni, temveč v pozitivni soodvisnosti. To utemeljujeta s tem, da naj bi se bilingvali tako pri jezikovnih kot pri nejezikovnih inteligenčnih testih boljše odrezali kot monolingvali. Če se pojem bilingvizem širše razume in če se upošteva tudi kulturne izkušnje, ki so povezane z dvojezičnostjo, se razlika do CHRISTOPHERSENA še poveča. Dvojezični francosko-angliški bilingval, ki je lahko dobil izkušnje z dvema kulturnima krogo, ima zmožnosti, ki jih enojezični človek ne more imeti. Izkušnja z dvema jezika ga je opremila z duševno gibčnostjo, z močnejšo zmožnostjo tvorbe pojmov, s širše razprostrtimi duševnimi sposobnostmi.

McNAMARA (1966) je problem ponovno načel v študiji o irsko-angliških bilingvalih; prišel je do sledečega rezultata: dvojezični ljudje se v primeri z enojezičnimi v veliki meri slabše odrezajo, razen na redkih

navedemo argumente z „znanstveno“ podlago tako za skupino, ki smatra bilingvizem v zgodnjem otroštvu za škodljiv, kot tudi za skupino z nasprotnimi pogledi. Zaključek, ki ga iz tega delam, je — ker se dvojezičnega položaja Južne Tirolske tačas ne more spremeniti — ponuditi za vse prizadete pragmatično, sprejemljivo rešitev problema ali vsaj delov problema.

DVE NASPROTUJOČI SI POLITIČNI STALIŠČI...

„Čim ostreje ločujemo, tem bolje se razumemo.“ Ta izrek deželnega svetnika Zelgerja, ob priliki prepovedi „Meranske izmenjave šolarjev“, kratko in jedrnatno oriše odnos do problematike dveh jezikovnih skupnosti (če tu enkrat izločimo Ladince kot manj prizadeto skupnost) na Južnem Tirolskem tako politične večinske stranke SVP kot tudi monopolnega časnika „Dolomiten“, ki je tej

bi lahko bila nemščina v jezikovno mešanih vrtcih zastopljena, da bi jo lahko vedno bolj potiskali v ozadje in jo končno popolnoma nadomestili z italijanščino. Če bi v istem vrtcu bili tako nemški kot italijanski otroci, bi težje verjetno bilo na italijanščini, tako da bi se tak vrtec „izrodil v raznarodovalni institut ali etnično izkoreninjanje“ (ZELGER 1968, citirano po EGGER 1977, str. 80).

Splošen argument, ki ga navajajo proti dvojezičnim otroškim vrtcem je tudi naslednji: otroci pri vstopu v otroški vrtec večinoma govorijo le narečje oz. pogovorni jezik. V vrtcu bi imeli priložnost, da se približajo knjižnemu jeziku. To učenje knjižnega jezika bi dodatna konfrontacija s še enim jezikom vsaj oteževala, če ne onemogočila. V vsakem primeru bi bili otroci s poskusom, da zadovoljijo obema zahtevama — namreč učenju knjižnega kot tudi tujega jezika — preobremenjeni.

„Otroški vrtci ne smejo biti šole za prevajalce, da bi se hitreje naučili drugega jezika. Otroci je — in znanost je to dokazala — med tretjim in šestim letom najbolj sprejemljivi. Ravno zato je vrtec v lastnem jeziku, v materinščini nujnost, politična želja.“ (ZELGER, 1976).

Želja predstavnikov italijanske jezikovne skupnosti je bil dvojezični vrtec, njena izpolnitev pa zaradi zakonske ureditve točas ni možna; ker pa je želja po dvojezičnosti vedno močnejša, so prosili deželno vlado, da bi v vrtcih z italijanskim učnim jezikom lahko uvedli neke vrste „redne pouk nemščine“. Zanimljivo starši so bili celo pripravljeni, da sami prevzamejo stroške za učitelje nemščine. Upali so, da bi s tako ureditvijo dosegli več prednosti:

Znanje jezikov je danes splošno priznana zahteva, posebno tudi, kar se tiče Južne Tirolske, kjer je dvojezičnost deloma z zakonom predpisana oz. je neobhodna za napredovanje v mnogih poklicih.

Lahko bi pozitivno vplivali na sožitje obeh jezikovnih skupnosti na Južnem Tirolskem, če bi že v rani mladosti stik z drugo jezikovno skupnostjo potekal samoumevno in brez predsodkov in pripisovanja negativnih strani.

Dvojezičnost v predšolski dobi bi lahko olajšala vpeljava dvojezičnih šol in jo metodično in didaktično pripravila.

(Dalje v prihodnji številki)

HANSJÖRG GUTWENIGER

Dvojezičnost in otroški vrtec (s posebnim ozirom na južnotirolski položaj)

področjih (npr. pravopis), kjer McNAMARA ta rezultat omejuje na svojo študijo in ne bi pritrdiril splošitvi trditve, da so enojezični boljši od dvojezičnih.

HARTIG/KURZ (1971) poskušata nasprotja v argumentaciji razložiti s tem, da so bila v omenjenih študijah sociokulturna ozadja premalo ali sploh nič upoštevana — predvsem ne kot v tej zvezi vplivni dejavniki.

Če upoštevamo sociokulturna ozadja, se ta nasprotja razrešijo: kjer dva jezika enakovredno obstajata drug poleg drugega in en jezik nima višji, drugi pa nižji prestiž, „tedaj znanje obeh jezikov v tem zaključnem območju dejansko prinese večji kognitivni prostor: z izkušnjami dveh kulturnih območij, ki niso — ali so le nebitveno — filtrirane skozi jezikovni prestiž ali vidike jezikovne lojalnosti“. (HARTIG/KURZ, 1971, str. 198).

Če teh predpogojev ni, pride do vrednostne lestvice jezikov, tj. en jezik ima višji prestiž kot drugi, in če nista oba jezika enako reprezentirana, lahko dvojezično odraščanje tudi zavira inteligenco.

Smisel tega kratkega izvajanja ni, da navedene rezultate raziskav, kakršni so, prenesemo na južnotirolski položaj; to tudi ne bi bilo mogoče. Za to bi bile potrebne posebne, bolj diferencirane raziskave. Kar pa lahko pokažemo, je dejstvo, da lahko

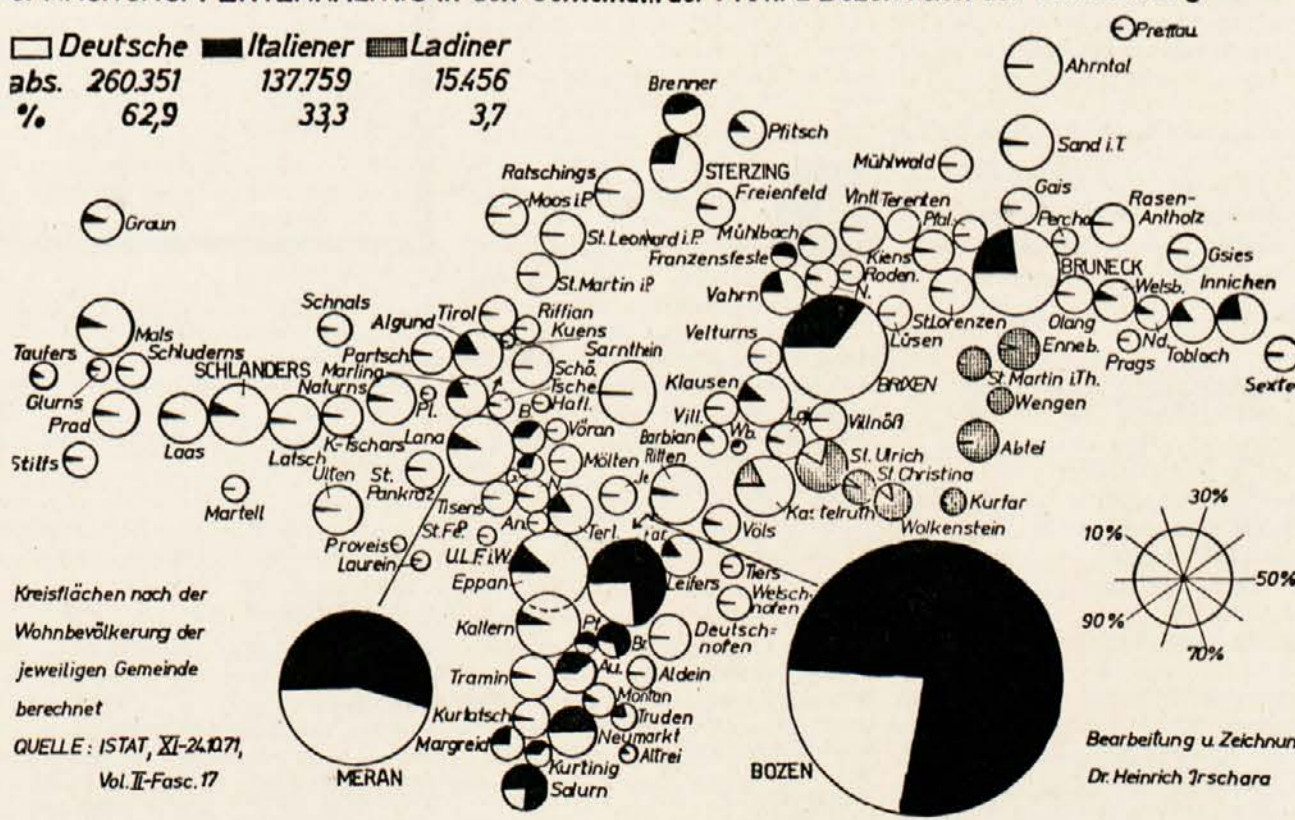
stranki blizu. V vsakem neupoštevanju ostre ločitve obeh narodnih skupnosti na področju šole in vrtca se bojijo spodkopavanja nemške skupnosti s strani italijanske narodne kupnosti, kar je enako podtikavanju, da hoče italijanska država dolgoročno rešiti manjšinsko problematiko na severu s stalno, čeprav počasno italianizacijo. Med nemškogovorečim prebivalstvom se preko medija „Dolomiten“ ustvarja slika sovražnika-Italijana, ki spodkopava nemštvo; vedno znova se neti strah pred njimi, pri čemer se celo izjave o dobri volji italijanske narodne skupnosti, da na Južnem Tirolskem pride do „modus convivendi“, tolmačijo kot posebno zahrbtno strategijo.

Neprizadetu človeku se mora denimo zdeti prav čudno, da se tako jasno meri z dvojnimi merili: tako se podtika italijanskim staršem, ki hočejo otroka dati v nemški vrtec, da je to spet kamenček v smeri spodkopavanja nemške narodne skupnosti. Nemškim staršem, ki — iz kakršnega koli razloga že — hočejo poslati otroka v italijanski vrtec, nikakor ne podtikajo, da se hočejo vtihotapiti v italijansko narodno skupino, nasprotno, padejo že takorekoč v kategorijo izdajalcev naroda in dežele.

Zagovorniki te stroge ločitve dajejo na tehtnico predvsem naslednje argumente:

Obstajala naj bi nevarnost, da

SPRACHGRUPPENVERHÄLTNIS in den Gemeinden der Provinz Bozen nach der Volkszählung 1971

TELEVISION

PETEK, 28. 5.: 8.55 TV v šoli — 16.10 Smučarski poleti — 17.10 Poročila — 17.15 Mi smo smešna družina — 17.30 Ptice strašilo — 18.00 Beograjski festival jazz — 18.30 Mosaik — 18.55 Obzornik — 19.10 Risanka — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Slovenski kraji med seboj — Velenje: Trbovlje — 21.30 Propagandna oddaja — 21.35 Tigrove brigade — 22.30 V znamenju — 22.45 Nočni kino.

SOBOTA, 29. 5.: 8.00 Poročila — 8.05 Jacek in čarobna lučka — 8.35 Glasba za cicibane — 9.20 Pustolovščina — 9.50 London je moj — 11.00 625 — 11.40 Harracow: Smučarski poleti — 14.00 Poročila — 14.40 Me, izgubljena dekleta — 16.00 Rokomet Kolinska Slovan — Zelijezničar — 17.20 Poročila — 17.30 Kofarka: Šibenka — Beko — 19.00 Naš kraj — 19.15 Risanka — 19.20 Cirkak — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Vzpon Madsa Andersenja — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 V soboto zvečer — 23.00 Zasebno življenje Sherlocka Holmesa.

NEDELJA, 30. 5.: 9.10 Poročila — 9.40 Zivljenje na zemlji — 10.35 Otroška oddaja — 11.35 Kažipot — 11.55 Mosaik — 12.00 Smučarski skoki — 14.00 Poročila — 14.40 Potopljena mesta — 17.20 Risanka — 17.25 Poročila — 17.30 Dama iz Shanghaija — 18.55 Most — 19.10 Risanka — 19.15 Cirkak — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zlom — 21.30 Propagandna oddaja — 21.35 Reportaža — 22.15 V znamenju — 22.25 Zabavno glasbena oddaja — 22.40 Športni pregled.

PONEDELJEK, 31. 5.: 8.55 TV v šoli — 16.25 Kmetijska oddaja TV Sarajevo — 17.25 Poročila — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladinska oddaja — 19.15 Risanka — 19.20 Cirkak — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Juha — 21.45 Propagandna oddaja — 21.50 V znamenju — 22.05 Kulturne diagonale.

TOREK, 1. 6.: 9.15 TV v šoli — 17.05 Poročila — 17.10 Jacek in čarobna lučka — 17.25 Pisani svet — 18.00 Jugoslovanski narodi v plesu in pesmi — 18.30 Obzornik — 19.10 Risanka — 19.15 Cirkak — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Aktualna oddaja — 20.55 Lutka — 22.15 V znamenju — 22.30 Za lahko noč.

SREDA, 2. 6.: 9.30 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Udarna brigada — 18.40 Obzornik — 18.55 Ne prezirite — 19.10 Risanka — 19.15 Cirkak — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna — 22.05 V znamenju.

ČETRTEK, 3. 6.: 9.10 TV v šoli — 16.55 Poročila — 17.00 Zivljenje na zemlji — 18.00 Otroštvo mladosti — 18.30 Obzornik — 18.40 Mladi o mladih — 19.10 Risanka — 19.15 Cirkak — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 V živo — 21.30 Propagandna oddaja — 21.35 Glasbeni magazin — 22.20 V znamenju.

AVSTRIJA 1

PETEK, 28. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Na razstavi — 10.30 TV kuhinja — 10.55 Klub seniorjev — 11.35 Mož gre skozi steno — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Kunibert — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Derrick — 21.20 Nonstop nonsens — 22.05 Reklama in šport — 22.20 O govorenju človeka.

SOBOTA, 29. 5.: 15.20 Krivoprišežnik — 17.00 Joli box — 17.30 Napete pustolovščine ob zahodni obali Kanade — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Heinz Rühmann: Balthasar v gneči — 21.15 Prismojneni par — 22.20 šport — 22.25 Vešča — 23.55 Poročila.

NEDELJA 30. 5.: Ura tiska — 15.05 Nevestin oče — 16.35 Ptice selivke — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Klub seniorjev — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Srečanje med človekom in živaljo — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 iz tekstov Grillparzerja — 22.10 Poročila.

PONEDELJEK, 31. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 10.00 Med paniko in načrtovanjem — 11.00 Krivoprišežnik — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Wombeli — 17.30 Lassie — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zgodbe o konjih — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.05 Rumpole, branilec kaznivih dejanj — 21.55 šport.

TOREK, 1. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Bodočnost preteklosti — 10.30 Sedem osrotelih — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Moj prijatelj Tadi — 18.25 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 V centru — 21.00 Stefan Zweig — 21.50 Videoteka: šahovska novela.

SREDA, 2. 6.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Dežela in ljudje — 11.05 Dopust z neba — 17.00 Darilo — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — Flambari — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.25 športni prenos — 21.15 Črna hiša — 22.15 šport. (Dalje na 8. strani)

Občni zbor Krščanske kulturne zveze

Po občnem zboru Slovenske prosvetne zveze, je v torek 18. marca 1980 izvedla svoj občni zbor tudi Krščanska kulturna zveza, druga kulturna organizacija koroških Slovencev. Občni zbor je bil v Slomškovi dvorani Mohorjeve družbe v Celovcu. Poleg delegatov krajevnih društev, so občnemu zboru prisostvovali tudi nekateri gostje, med njimi konzul SFRJ v Celocu Popovič, zastopnik urada koroške deželne vlade dr. Apovnik, tajnik Zve-

ze kulturnih organizacij Belina, Slovensko prosvetno zvezo pa je zastopal predsednik Polanšek.

Delovno poročilo je podal tajnik Nužej Tolmajer, ki je orisal delovanje Krščanske kulturne zveze v minuli poslovni dobi, pri čemer je ugotovil napredek na glasbenem in dramskem področju, sodelovanju z ustanovami večinskega ter matičnega naroda, kakor tudi drugimi narodi in narodnosti Jugoslavije. Na občnem zboru KKZ je bilo tudi nakazano sodelovanje s SPZ. Glavnino poročil je tvorilo delovanje včlanjenih društev.

Občni zbor Krščanske kulturne zveze je za predsednika ponovno izvolil hodiškega župnika Lovra Kassla, za podpredsednika Janka Zerzerja, Marjana Olipa in Micko Demšar, za tajnika Nužej Tolmajerja, za njegovega namestnika pa Martina Pandla in Franca Katniga, slednji je hkrati tudi blagajnik.

Krščanska kulturna zveza v Celovcu vabi na operno predstavo

SLOVO OD MLADOSTI (Prešeren)

10. aprila 1980 ob 16. uri v Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru. Prijave sprejema KKZ do 4. aprila pisмено ali telefonsko na naslov Viktoringer Ring 26, Celovec, tel. (0 42 22) 72565-24. Cena za odrasle 100 šilingov, za študente 80 šilingov.

ŠPORTNI VESTNIK

KAC - SAK 0:0

Ze prejšnjo soboto je SAK imel svojo prvo prvenstveno tekmo, na kateri je bil njegov nasprotnik Celovski atletski klub (KAC). Pri SAK-u je manjkal Polanšek (poškodba, zaradi katere bo verjetno izpadel celo v igro sezono). SAK je tokrat agiral samo z enim pravim napadalcem, M. Hoblom. Kot krilo sta bila postavljena sicer še Ferra in G. Zablatnik, a sta se v poteku igre vedno pomikala nazaj v sredino. Ze kar v naprej je treba reči, da je

pri SAK-u manjkal igralec, ki bi skrbel za linijo v igri. V napadu žoga ni mogla obstati, ker tam praktično ni nobenega bilo. Iz tega sledi, da SAK ni imel realne možnosti za zadetek. Le enkrat je uspelo M. Veliku predreti nasprotnikovo obrambo in le nekaj centimetrov je manjkalo za odrešilni gol. Pri nevarnih protinapadih se je izkazala naša obramba kot zelo sigurna. Sploh je bila tokrat igra obeh obramb, kar je pokazal tudi rezultat. Treba je tudi omeniti, da je nasprotnik z vsemi močmi poskušal zabiiti gol. Agiral je zelo trdo. Nasprotnikov kapitan je pred koncem igre dobil še rdeči karton, kar je prepričljiv dokaz, da igra ni bila fair. Na koncu igre pri SAK-u ni bilo igralca, ki ne bi bil poškodovan.

Opozarjamo vse ljubitelje slovenske knjige, da si lahko

BREZPLAČNO IZPOSODITE KNJIGE
v Slovenski študijski knjižnici. SSK ima svoje prostore v dijaškem domu Slovenskega šolskega društva, Tarviser Straže 16, tel. 82 9 68.

Knjižnica posluje v ponedeljek in torek od 10. do 18. ure, v sredo, četrtek in petek pa od 8. do 16. ure.

SSK dobiva nekako od l. 1974/75 ves obvezni izvod SRS. Poleg tega zbiramo tudi t. i. avstrijsko slovenico. Knjige so zelo različne vsebine in so namenjene vsem starostnim stopnjam ter poklicnim skupinam. Prav gotovo bodo tudi Vas nekatere zanimale.

VESELIMO SE VAŠEGA OBISKA!
Slovenska študijska knjižnica
Tarviser Straže 16
9020 Celovec

**KRATEK IZBOR KNJIŽNIH
NOVOSTI SLOVENSKE
ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE**

- HACE Malevž: **NEPOZABNO LETO**, kronika o narodnoosvobodilnem boju, 237 str.
- TOMIČ Marjan: **ONSTRAN**, zbirka fantastičnih pripovedi o svetu, odlujenosti, nehumanosti, stehiniziranosti in notranji osamljenosti, 216 str.
- COOKSON Catherine: **MAL-LENOV PRAMEN LAS**, roman o obubožani družini in njeni tragični usodi, 311 str.
- JERŠE Marjan & POKORN Dražigost: **SRCE IN OZILJE**, zdrav način življenja — boleznin in diete — vse o srčnem infarktu, 256 str.
- GÖRES Hans Hermann: **Momernizirajmo staro hišo**, 100 str. ilustr.
- **VAJINO SKUPNO ŽIVLJENJE**: priročnik za novorojenčka 311 str.
- KNJIGE ZA MLAJŠE**
- **MALČKI PALČKI**, pesmi za najmlajše, 136. str. ilustr.
- **BRENK Kristina: PRVA DOMOVINA**, zgodbe iz otroštva, ilustr.
- **CANKAR IVAN**: Pehar suhih hrušk, slikanica.

Navedene knjige lahko dobite oz. naročite tudi v knjigarni **„NAŠA KNJIGA“**
Celovec, Pavličeva 5—7

ODHOD OMNIBUSOV na proslavo 25-letnice ZSO

- iz **Železne Kaple** (v prvi vrsti pevcij) . . ob 17.30 uri
- iz **Pliberka** . . ob 17.00 uri
- iz **Šmihela** . . ob 17.15 uri
- iz **Globalnice** . . ob 17.30 uri
- iz **Dobrole vasi** . . ob 17.45 uri
- iz **Žitare vasi** . . ob 17.30 uri
- iz **Šentprimoža** . . ob 17.45 uri
- iz **Škocijana** . . ob 18.00 uri
- iz **Malošč** . . ob 17.45 uri
- iz **Loč** ob 18.00 uri
- iz **Ledinc** ob 18.10 uri
- iz **Rožeka** ob 18.30 uri

Deščice pri Šentilju

Od združitve naše nekdanje logavaške občine z občino Vrba, se prebivalci „polja“, to je južnega dela sedanje velike občine Vrba borimo, da bi dobili v Deščicah cestno razsvetljavo. Ze v stari občini Loga vas je na neki seji bilo predlagano in tudi sklenjeno, da bo temu ugodeno, ko nas bo prevzela nova občina. Vendar od tega časa je preteklo že skoro 10 let in še nimamo razsvetljave, medtem ko so po drugih vaseh (kar je razveseljivo) že zasvetile ceste luči.

Zadnji čas bi bil, da se tudi pri nas v Deščicah izpolni obljuba. V okrepilo bi navedli, da se je v naši vasi zelo utrdil turizem. Zaradi ljubega miru obiskuje vedno več turistov našo vas in okolico, ki ima še pretežno kmečki značaj. Naša vas meji na zajezeno Dravo. Tik ob Dravi na strmih bregu se vije ozka cesta proti Pulpačam, ki je zelo nevarna zlasti ponoči. Prav tu bi bila razsvetljava še posebno na mestu.

Prebivalci Deščic in okolice želimo, da bi se nas občina spomnila in izpolnila dolgoletno željo, da bo tudi v našo vas pokukal napredek, ki ni samo v interesu naše vasi, temveč bi moral biti tudi v interesu občine, katere naloga je podpirati pobude, ki so v korist turizmu in s tem gospodarskemu procvitu občine.

SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK

vabi na prvenstveno tekmo

SAK - Možberk

ob 15.00 uri

SAK pod 23 — Možberk pod 23 (Moosburg) ob 13.15 uri

ki bo v nedeljo, 30. marca 1980, na domačem (Koschatovem) igrišču v Celovcu.

Navijači in prijatelji SAK pristržno vabljeni!

IZLET V MOSKVO

(od 31. maja do 7. junija 1980)

Zveza koroških partizanov obveščča, da je zadnji rok prijave za izlet v Moskvo 2. april 1980.

Prijave na naslov: Zveza koroških partizanov, 9020 Klagenfurt/Celovec, Spitalgasse 12, tel.: (0 42 22) 85 2 35.

Mizarsko podjetje Leitgeb v Šmihelu išče knjigovodsko moč. Plača po dogovoru.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 27. marca 1980

Za 100 din dobite	55.— šil.
Za 100 din plačate	62.— šil.
Za 100 lir dobite	1.51 šil.
Za 100 lir plačate	1.60 šil.
Za 100 mark dobite	706.50 šil.
Za 100 mark plačate	722.80 šil.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32.550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

radio - televizija

(Nadaljevanje s 7. strani)

CETRTEK, 3. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Viktor E. Frankl in pogovoru s Franz Kreuzerjem — 10.50 Regina — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Don in Peter — 17.30 Pet prijateljev — 17.55 Otrokom za lahka noč — 18.00 Od Poncija do Pilata — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Mala figura mojega očeta.

AVSTRIJA 2

PETEK, 28. 3.: 17.25 Pregled sporeda — 17.30 Steklo — 18.30 Orientacija — 19.00 Vi želite—mi igramo — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Svet knjige — 21.00 Bela hiša, zadnji vhod — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Dan, ko je obstala zemlja.

SOBOTA, 29. 3.: 15.30 Avstrijsko prvenstvo v plavanju (v hall) — 17.00 Obala zlikovcev — 17.50 Mažje brez živcev — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Nogomet — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Primer za ljudskega odvetnika — 20.15 Uvod v opero Manon Lescaut — 20.45 Manon Lescaut — 23.20 Ura zvezd.

NEDELJA, 30. 3.: 14.25 Pregled sporeda — 14.30 Avstrijsko prvenstvo v plavanju (v hall) — 16.00 Poldark — 16.50 The Major and the minor — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Največja zgodba vseh časov — 23.20 Sport.

PONEDELJEK, 31. 3.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Otroci inozemskih otrok v av-

Za iskreno sočustvovanje ob težki izgubi dragega moža, ljubljene očeta, dedka, brata in tasta

nepozabnega Karla Prušnika-Gašperja

se iskreno zahvaljujem.

Posebno se zahvaljujem odboru za pripravo poslovitvenih svečanosti, godbi na pihala, Partizanskemu invalidskemu zboru, mešanemu zboru SPD „Zarja, združenemu mešanemu in moškemu zboru Slovenske prosvetne zveze, mešanemu in moškemu zboru SPD „Gorjanci“, lovskemu zboru Kluba prijateljev lova, Južnokoroškim lovskim trobentačem ter vsem govornikom in udeležencem žalnih sej in poslovitvenih svečanosti.

Terezija Prušnik-Mira

žena

v imenu sorodnikov

Ob nenadni smrti nepozabnega prvoborca in organizatorja protifašističnega gibanja na Koroškem ter zaslužnega narodnopolitičnega delavca

tovariša

Karla Prušnika-Gašperja

predsednika Nadzornega odbora
Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so se na poslovitvenih slovesnostih poklonili našemu velikemu rojaku.

Posebej se zahvaljujemo govornikom, vsem pevkam, pevcem in godbenikom, darovalcem vencev in tistim, ki so po želji pokojnikovih svojcev namesto cvetja prispevali za dijaški dom SŠD ali v druge narodne in kulturne namene. Prav tako prisrčna hvala za štešete izraze sožalja.

Tovariš Gašper nam je bil in bo ostal svetel vzor v revolucionarnem boju in narodnopolitičnem delu. Časten spomin mu bomo ohranili s tem, da bomo v njegovem smislu nadaljevali in dopolnjevali vse tisto, kar je snoval in delal do svojega zadnjega srčnega utripa.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Ob nenadni izgubi našega tovariša, najvidnejšega koroškega partizana in organizatorja narodnoosvobodilnega in protifašističnega boja na Koroškem

tovariša

Karla Prušnika-Gašperja

predsednika Zveze koroških partizanov

se zahvaljujemo vsem kulturnim in političnim organizacijam na Koroškem, vsem predstavnikom borčevskih organizacij iz Slovenije in številnim domačinom, ki so se še zadnjih poslovili od njega in ga spremili na njegovi zadnji poti. Zahvaljujemo se tudi vsem govornikom, mešanemu pevskemu zboru SPD „Gorjanci“ iz Kotmare vasi, združenemu mešanemu in moškemu zboru Slovenske prosvetne zveze, lovskemu zboru iz Železne Kaple, lovce-moškemu zboru in vsem njegovim lovskim tovarišem, ki so se mu ob poslovitveni svečanosti še zadnjikrat poklonili.

Ostal nam bo vedno v spominu kot simbol zavednosti, trdnosti in tovarštva.

Zveza koroških partizanov

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 28. 3.: 14.10 Koroški obzornik — Mi smo mladi (meš. in mladinski zbor Slov. gimn.) — Spominjamo se.

SOBOTA, 29. 3.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 30. 3.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 31. 3.: 14.14 Koroški obzornik — Iz ljudstva za ljudstvo (O ljudskih običajih in navadah v velikonočnem času na Koroškem).

TOREK, 1. 4.: 9.30 Land an der Drau — Dežela ob Dravi — 14.10 Koroški obzornik — Grci poslušajte! Tipke bele — tipke črne.

SREDA, 2. 4.: 14.10 Koroški obzornik — „Pesem narodov.“

CETRTEK, 3. 4.: 14.10 Koroški obzornik — Postne pesmi.

TOREK, 1. 4.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Veliki teden v Olymposu — 19.00 O mani padme hum — 19.15 Nova — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kviz v rdečo-belo-rdečo — 21.03 Nekdaj — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2.

SREDA, 2. 4.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Ptiči od blizu — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Cafe Central — 21.00 Šiling — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Osamljeni nasprotniki.

CETRTEK, 3. 4.: 16.55 Pregled sporeda — 16.40 Leto brez očeta — 18.30 Dnevi bodo daljši — 19.05 Židovska slovesnost — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Gotovi Judež — 21.30 Velikonočno čiščenje — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2.